Олена Іщенко, Світлана Логачевська

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

ЧАСТИНА ДРУГА

Олена Іщенко
Світлана Логачевська

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти
і науки України

Київ
Літера ЛТД
2019

УДК [811.161.2:028.1](075.2)
І-98

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 № 407)
Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів
під керівництвом Р. Б. Шияна

Іщенко О. Л.

І-98 Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 2 / О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 96 с.

ISBN 978-966-945-064-7
ISBN 978-966-945-066-1 Ч. 2

Підручник «Українська мова та читання» є частиною комплекту, до якого входять підручники «Я досліджую світ» (автори: О. Л. Іщенко, О. М. Ващенко, Л. В. Романенко, К. А. Романенко, О. М. Кліщ) та «Математика» (автори: С. П. Логачевська, Т. А. Логачевська, О. А. Комар). Тематична синхронізація трьох підручників забезпечує реалізацію принципу наскрізної інтеграції.

Календарно-тематичне планування та наочні матеріали для вільного завантаження на сайті e-litera.com.ua

УДК [811.161.2:028.1](075.2)

ISBN 978-966-945-064-7
ISBN 978-966-945-066-1 Ч. 2

© Іщенко О. Л., Логачевська С. П., 2019
© «Літера ЛТД», 2019

Умовні позначення
Робота в парі
Правило
Пам'ятка
Домашнє завдання

Товариство зі збуту вишень

Одного вечора ми сиділи в дідуся й читали йому газету. Там було написано, що в Стокгольмі [1] літрова банка ви́шень коштує дві крони [2].

— Я став би там на перехресті продавати вишні й розбагатів би, як король, — сказав Лассе.

Я, Лассе й Буссе маємо по власній вишні. Моє дерево невелике, але на ньому смачні чорні ви́шеньки. Цього року їх уродило стільки, що не було видно листя.

Тож ми захотіли продавати свої вишні.

Ми встали до роботи о п'ятій годині ранку. Брітта, Анна й Улле нам допомагали. До восьмої зібрали три великі кошики. Добре поснідали кашею, щоб набратися сили. А потім подалися у Велике село. У крамниці дядька Еміля накупили брунатних [3] паперових пакетів. Гроші на них ми позичили зі скарбнички Буссе.

Коли дядько Еміль дізнався, що ми збираємося продавати вишні, сам захотів купити. Він взяв літрову мірку й відміряв собі два літри. Заплатив за це дві крони. Він сказав, що саме стільки коштують вишні в нас — і добре нам все-таки про це знати. Ми віддали Буссе позичені гроші, і в нас іще трохи залишилося.

Ми написали на великій табличці «ВИШНІ». Тільки-но з'являвся якийсь автомобіль, швидко піднімали її вгору. Але автомобілі проїжджали, , не зупиняючись.

[1] ***Стокгольм*** — *столиця Швеції.*

[2] ***Крона*** — *грошова одиниця Швеції.*

[3] ***Брунатний*** — *коричневий.*

1. Де відбувається дія в оповіданні? Хто з дітей є оповідачем?

2. Чому діти вирішили продавати вишні? Як вони до цього готувалися?

3. Скільки заплатив за літр вишень дядько Еміль? Чому?

Ліса

Нам було прикро, що ніхто не зупиняється. Зрештою Улле зробив висновок, що ми вибрали невдале місце. Тут машини мчать на шаленій швидкості. І ми перебралися до повороту. А ще вирішили взятися за руки й піднімати їх угору, коли хтось їхатиме.

І в нас вийшло! Зупинявся майже кожен автомобіль. У першому їхали тато, мама й четверо дітей. І всі діти зажадали вишень. Їхній тато купив три літрові банки моїх чорних вйшеньок. Він сказав, що їдуть вони далеко-далеко, аж за кордон. То було так дивно! Мої вишні поїдуть за кордон, а я залишуся вдома в Гамірному...

О, ми продали багато вишень! Один дядько купив майже цілий кошик Буссе. Дядько сказав, що його дружина начавить з них соку, бо він дуже любить вишневий сік.

Вторгували за все 30 крон — справжній скарб. Кожному дісталося по 5 крон. Брітта, Анна й Улле не мали вишень, але ж вони допомагали рвати і продавати. Тож ніхто не міг нарікати, що поділили несправедливо.

Дорогою додому ми зайшли до кондитерської і поласували тістечками з лимонадом. Нам це було по кишені. Решту грошей ми мали ощадити.

Астрід Ліндгрен. У Гамірному дуже весело.
Переклад Ольги Сенюк

4. Доведіть, що герої оповідання винахідливі, практичні і справедливі. А які вони ще?

5. Чого навчила героїв описана ситуація? А чим вона корисна для вас?

ФОРМИ СЛОВА. ЗАКІНЧЕННЯ

1. По черзі читайте одне одному слова і пояснюйте їхні значення. Запишіть слова — назви предметів в алфавітному порядку.

Збут, перехрестя, Стокгольм, крамниця, брунатний, шалений, зажадати, начавити, кондитер, скарб, ощадити.

2. Поділіть слова для переносу.

Вишеньок, дядько, Анна, їхати, кордон.

3. Порівняйте слова в кожній групі. Поясніть їхні значення. Де різні слова (слова-родичі), а де — форми одного слова? Спишіть форми того самого слова, поставте наголоси.

Вишня, вишенька, вишневий.

Вишня, вишні, вишню, вишнею, вишень, вишнями.

4. Прочитайте. Випишіть форми того самого слова. Обведіть ☐ частину слова, яка змінюється.

Банка вишень коштує 3 крони. Дядько міряв літровою банкою.

Тато купив три банки.

5. Відновіть пропущену частину слів. Навіщо вона потрібна?

Ми зібрали три великі кошик.. . Не всі вишні помістилися в кошик.. . Лассе побіг за кошик.. .

Закінчення (☐) — змінна частина слова, служить для зв'язку слів у реченні:
*каш**а**, каш**і**, каш**ею**;*
*велик**ий**, велик**а**, велик**е**.*

Частина слова без закінчення — **основа**.

6. Спишіть, виправляючи закінчення. Позначте закінчення ☐.

Ми побачили велика вантажівка. Ту вантажівка ми також не зупинили. За вантажівка здійнялася хмара куряви.

СТВОРЮЄМО РЕКЛАМУ

1. Поясніть значення виділеного слова в кожному реченні. Які малюнки ви б намалювали до цих речень?

Я став би там на перехресті продавати **вишні**.
Я, Лассе й Буссе маємо по власній **вишні**.

2. Змініть слова за зразком. Спишіть, виділіть закінчення.

Кошик — у кошику, пакет — у пакет.. , автомобіль — в автомобіл.. , поворот — на поворот.. .

Машина — машини, тістечко — тістечк.., рука — рук.., літр — літр...

Закінчення може бути **нульовим**: *друг* ☐. Воно з'являється, коли змінити форму слова: *друг*[а], *друг*[ові].

3. Які з наведених слів мають нульове закінчення?

Газета, дідусь, пакет, дружина, крона, літр.

4. Доберіть слова-антоніми. У перших двох парах слів назвіть закінчення.

Покупці — … , швидкі — … , вгору — … , піднімати — … , далеко — … .

5. Створіть рекламний плакат або листівку (на вибір) для товару дітей з Гамірного. Використовуйте розповідні, питальні та спонукальні речення. Вони можуть бути окличними і неокличними.

ЯК Я СТВОРЮЮ РЕКЛАМУ

Я думаю: для чого я пишу? (моя мета); для кого я пишу? (хто читатиме).

Пишу найголовніше, короткими реченнями.

Добираю кольори, ілюстрацію.

Перевіряю написане.

Як добре мати дідуся

Брітта й Анна мають дідуся. То найдобріший дідусь у цілому світі. Він живе в затишній кімнаті на другому поверсі. Ми часто туди бігаємо порозмовляти з дідусем. Він сидить у кріслі-гóйдалці. Його біла борода біліє, як у різдвяного гнома.

У нього дуже слабкий зір. Тож ми читаємо дідусю газету — про тих, хто помер, і тих, кому виповнилося п'ятдесят років, про нещасні випадки, різні оголошення. А дідусь розповідає нам біблійні історії, а ще про те, як велося на світі, коли він був малим.

У дідуся в шафі є шухляда з інструментами. Він дозволяє хлопцям їх брати. А ще допомагає майструвати кораблики, хоч майже не бачить.

У дідуся в коморі завжди є ящик з яблуками. І щоразу, як ми до нього приходимо, він нас пригощає. У Великому селі ми купуємо для дідуся льодяників. Він висипає їх у торбинку, яку ставить у кутову шафу в своїй кімнаті. Окрім яблук, він дає нам і льодяників.

На вікні в дідуся ростуть калачики. Він дуже добре їх доглядає, хоч і сліпий. Подовгу з ними розмовляє. У кімнаті на стінах висять гарні картини. На одній зображено Йону в череві кита.

Коли надворі гарна погода, дідусь ходить прогулятися. Він бере ціпок, яким намацує дорогу.

Він сідає під великим в'язом, гріється на сонечку і час від часу проказує:

— О-хо-хо!

Він каже так тоді, коли згадує молоді літа. Як то було давно!

Астрід Ліндгрен. У Гамірному дуже весело.
Переклад Ольги Сенюк

1. Що нового ви дізналися про дітей із Гамірного? Чому їм добре з дідусем? А як дідусю з ними?

2. Ліса ділиться історіями зі свого життя. А якими історіями могли б поділитися ви? (Можете розповісти про свого дідуся чи бабусю.)

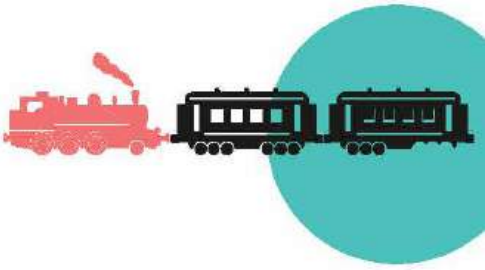

ФОРМИ СЛОВА І СЛОВА-ПОМІЧНИКИ

1. По черзі читайте одне одному слова і пояснюйте їхні значення. Скільки звуків позначає буква **я** у словах? Запишіть слова, поділяючи їх для переносу.

Шухляда, ціпок, льодяник, черево, в'яз, літá.

2. Випишіть з оповідання «Як добре мати дідуся» всі форми слова **дідусь**. Позначте закінчення.

3. Дайте відповідь на запитання повними реченнями, використовуючи слова **з**, **в**, **у**, **на**, **для**. Чи можна до цих слів поставити питання? Два речення запишіть.

Де живе дідусь? З ким діти люблять розмовляти? Для кого діти купують льодяники? Куди дідусь висипає льодяники?

З, **в**, **у**, **на** — це слова-помічники.
Вони пишуться окремо від інших слів.

4. Розкажіть, як сидять діти у вашому класі, використовуючи слова-помічники: **біля**, **перед**, **за**.

5. Прочитайте. Чи є наведені групи слів реченнями? Що треба зробити, щоб вони стали реченнями? Запишіть складені речення.

Дідусь, шафа, є, шухляда, інструменти.
Вікно, дідусь, ростуть, калачики.
Дідусь, комора, завжди, є, ящик, яблука.

6. Чи сподобалося вам читати оповідання Астрід Ліндгрен про дітей із Гамірного? Чи схоже їхнє життя на ваше?

7. Напишіть кілька речень про свої враження від книжки Астрід Ліндгрен «У Гамірному дуже весело».

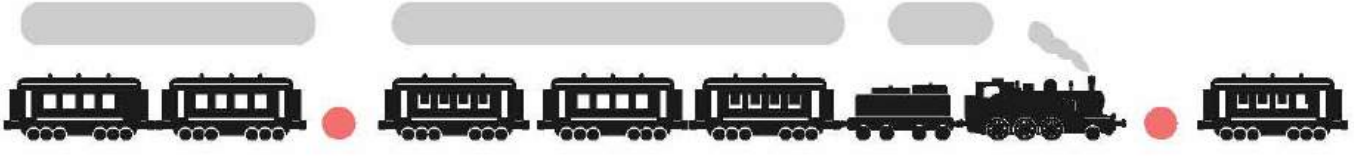

СПОРІДНЕНІ СЛОВА. КОРІНЬ СЛОВА

1. Який настрій створює вірш Наталі Забіли? Чому у вірші так багато зменшувально-пестливих слів?
2. Чого ми можемо повчитися в героїв цієї казкової історії?

Стояла собі хатка

Стояла собі хатка —
Дірявий чобіток.
А в ній жила бабуся,
Що мала сто діток.
Така була сімеєчка,
Сімеєчка мала!
Ніяк із нею впоратись
Бабуся не могла.
Пішла бабуся на город
По моркву й буряки,
Пішла вона до пекаря
По хліб і пиріжки.
А сто дітей — не ледарі,
Пішли збирати хмиз.
Усі взяли по гілочці
Й набрали цілий віз.
Води взяли по крапельці —
І повний казанок!
І наварили борщику
Бабуся й сто діток.
А потім сто цеглинок
Вони принесли вмить,
І склали з них будинок,
І стали в ньому жить.
А потім сто зернинок
Поклали в землю в ряд.
І виросли з них квіти,
І став квітучий сад!
А якби та бабуся
Не мала сто діток,
Була б і досі хатка —
Дірявий чобіток!

Наталя Забіла

3. Прочитайте групи слів. Що в їхньому значенні спільне, а чим вони відрізняються? Позначте ⌒ спільну (однакову) частину в словах.

Хата, хатка, хатній.
Гілка, гілочка, гілля.
Чобіт, чобіток.
Пекар, пекти, пекарня.

Споріднені слова ніби виростають з одного кореня. Тому їх ще називають спільнокореневими.

Слова, які мають спільну частину і близьке значення, називають **спорідненими**. **Корінь** — спільна частина споріднених слів.

4. Розкажіть, що зображено на малюнку. Поясніть значення слів. З одним зі слів складіть речення і запишіть.

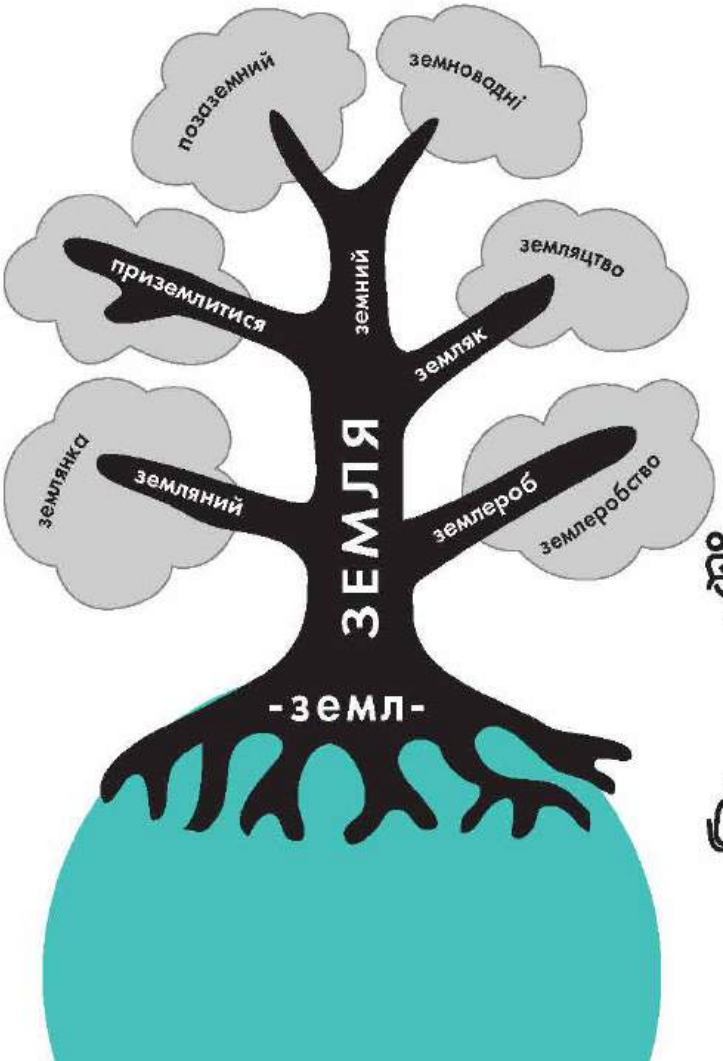

5. Прочитайте. Розподіліть слова на групи і запишіть.

Зерно, дітки, цегляний, діти, зернятко, цеглинка, зернинка, цегла, діточки.

А. З коренем **цегл**: ...
Б. З коренем **діт**: ...
В. З коренем **зерн**: ...

6. Знайдіть у вірші «Стояла собі хатка» слова, що мають спільний корінь з наведеними.

Казан, крапля, дірка, будувати, борщ, садівник, квітучий.

7. Намалюйте своє дерево споріднених слів.

КОРІНЬ СЛОВА

1. Прочитайте вірш. Чому зажурилися скеля та дуб? Назвіть пари «дорослий — дитинча». Яких слів немає в українській мові? Завдяки чому ви їх розумієте? Спишіть два речення. Позначте корінь у споріднених словах.

У ластівки — ластівенятко.
В шовковиці — шовковенятко.
В гаю у стежки — стеженятко.
У хмари в небі — хмаренятко.
В зорі над садом — зоренятко:
Вже народилися.
Лиш зажурилися
Старезна скеля над урвищем
Та дуба всохле стовбурище.

Микола Вінграновський

Щоб знайти корінь слова, треба дібрати споріднені слова.

Хмара, захмарний, хмарно, хмаринка, захмаритися.

Слова з однаковим коренем, але різним значенням не є спорідненими.

2. Обговоріть, що спільного у віршів Наталі Забіли та Миколи Вінграновського, які ви прочитали. Про які цінності в них ідеться?

3. Поясніть значення слів **старезна**, **стовбурище**. Доберіть до них споріднені слова. Позначте корінь.

4. Чи всі слова в групах споріднені? Випишіть тільки споріднені слова. Позначте корінь.

Гусак, гуска, гусениця, гусеня.
Малий, малюнок, мало, маленький.
Морква, море, морквяний.
Місто, міст, місток.

5. Придумайте історію, героями якої були б гусак, гуска, гусениця та гусеня.

6. Запишіть відповідь на запитання: Чому журяться скеля та дуб у вірші «У ластівки — ластівенятко»?

7. Прочитайте. Придумайте назву тексту.

Колись найбільш відомою і шанованою людиною в селі був коваль. Ковалі здавна виготовляли зброю та різноманітні речі для господарства: сокири, ножі, молотки, цвяхи тощо. Вони підковували коней і оббивали залізом дерев'яні колеса.

Тому й у багатьох народів Європи дуже поширені прізвища, пов'язані з цим ремеслом. В українців — Коваль, Коваленко (син коваля), Ковалюк, Ковалишин (від ковалиха — дружина коваля). Не тільки в Україні, а й у Білорусі, Польщі натрапимо на Ковальчука (теж син коваля), Ковальського та Ковалевського. У росіян — Ковальов, Кузнєцов. В угорців, сербів, хорватів — Ко́вач.

У Великобританії найуживаніше прізвище — Сміт (англ. smith — коваль), у Німеччині та Австрії — Шмідт (нім. schmidt — коваль).

8. Запишіть відповідь на запитання: Чому в давнину шанували ковалів?

9. Випишіть прізвища, які є спільнокореневими з прізвищем Коваль. Позначте в них корінь і закінчення.

10. Складіть список країн, згаданих у тексті, в алфавітному порядку. Напишіть диктант у парі.

11. Поєднайте наведені слова зі словами-помічниками. Що ви помітили?

у/в

село, країна, Україна;

з, без, на

сокира, ніж, молоток, цвяхи, кінь.

12. Виконайте завдання на вибір: **А.** Дайте письмово відповідь на запитання: Чому в світі дуже поширені прізвища, пов'язані з ковалем? **Б.** Запишіть українські прізвища, пов'язані з ремеслами/заняттями.

ФОРМИ СЛОВА ТА СПОРІДНЕНІ СЛОВА

1. Прочитайте. Яку ілюстрацію ви б намалювали до цього вірша? Чому вірш має таку назву?

2. Випишіть із вірша всі форми слів **кіт** і **м'яч**, позначте закінчення. Доберіть до кожного з них споріднені слова. Знайдіть слова, які мають однаковий корінь, але не є спорідненими.

3. Доведіть, що два з цих трьох слів — омоніми і два — спільнокореневі. Складіть речення з кожним зі слів. Одне речення запишіть.

коток

котушка

коток

Сміхота

Кіт коту котив м'яча —
і нявчав.
Кіт коту котив м'яча –
і мовчав.
Перестрілись два коти –
кіт кота перекотив.
М'яч спіткнувся об м'яча –
і його перенявчав.
Метушились,
гнулись,
пнулись
і, нарешті, розминулись.
М'яч м'ячу котив м'яча –
і нявчав.
Кіт коту котив кота...
Сміхота!

Іван Андрусяк

4. Доповніть таблицю спорідненими словами.

що?	*який?*	*що робити?*
теплó		
		милити
	хворий	

5. Утворіть словосполучення з груп слів, додавши слова-помічники. Дізнайтеся про їхнє значення. У словах — назвах предметів позначте закінчення.

Купувати, кіт, мішок.
Тягнути, кіт, хвіст.
Гратися, кіт, і, мишка.

В їдальні

Оля, Ната і Марушка
Стали в чергу і стоять.
— Скільки коштує ватрушка? —
Поспитали разів п'ять.
Продавець уже втомилась:
Булку цим, тим пиріжки...
На хвилиночку спинилась
І сказала залюбки:
— Ви, дівчатка, першоклашки?
Вам читати, мабуть, важко.
Другокласник Гліб — відмінник.
Покажи, де пишуть ціни!
Про ціннúк Гліб пояснив.
Він ватрушки всім купив!
І їдять смачні ватрушки
Оля, Ната, Гліб, Марушка.
А дзвінок? Ой, дзвінок
Вже скликає на урок!

Лідія Повх

ма́бу́ть
ціннúк
1, 2, 3, 4 гривні
5, 6, 7, 6, 9,
10 гривень

6. Прочитайте вірш. Спишіть перше питальне речення. Дайте відповідь за допомогою малюнка.

7. Випишіть з вірша форми слів **ватрушка**, **булка**, **пиріжок** і позначте в них закінчення.

8. Знайдіть у вірші слово, що споріднене зі словом ціна. Поясніть його значення. Доберіть інші споріднені слова, які відповідають на питання *що?, який?, що робити?*.

9. Складіть діалоги «У магазині», використовуючи малюнок та слова: *рогалик з повидлом, равлик з родзинками, пиріжок із м'ясом, плетеник з маком, булочка з кунжутом.* Не забувайте про слова ввічливості.

10. Запишіть один діалог.

Як з'явилися гроші

Дуже давно, сотні тисяч років тому, грошей не було. Чоловіки ходили полювати чи рибалити, а дружини чекали на них у печері біля вогнища. Поступово люди вчилися обробляти землю, вирощувати різні їстівні рослини, робити посуд, шити одяг. Хтось умів добре ліпити горщики, але не міг упіймати зайця. А хтось — навпаки.

І люди придумали: а може, помінятися? Я тобі зайця, а ти мені — великий горщик.

Ви міняєтеся з друзями в школі? Наліпками, ручками, іграшками? Так само робили й первісні люди. Спочатку вони обмінювалися виробами із сусіднім селом чи племенем.

Обмін — це добре. Але уявімо: мисливець хоче отримати мішок ягід, а збирачу ягід не потрібен заєць. Виникало багато проблем. Та й люди почали виробляти більше, їздили для обміну далі. Треба було мати щось легке, довговічне, зручне.

Спочатку роль грошей виконували різні предмети: камінці, мушлі, хутро тварин, зерно або сіль. Минуло багато часу, аж поки маленькі шматочки золота і срібла стали засобом розрахунку. Потім з'явилися монети, а ще пізніше — паперові гроші (банкноти).

Отже, люди почали обмінюватися результатами своєї праці за допомогою грошей. Гроші також допомагали вести облік: скільки заробили, скільки витратили.

За Євгенією Паляницею

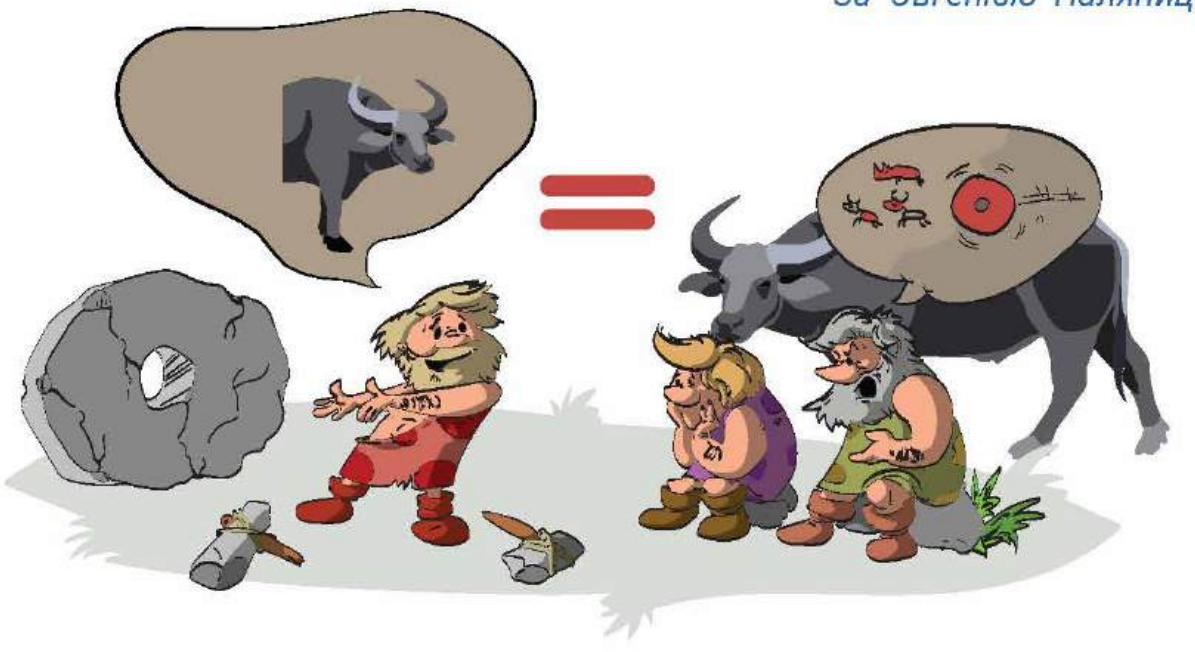

1. Виберіть правильну відповідь на запитання. Відповідайте повними реченнями.

Про що цей текст?

А. Про те, що гроші потрібно економити.
Б. Про історію грошей.
В. Про користь обміну.

Що таке банкноти?

А. Камінці, мушлі, сіль.
Б. Шматочки золота і срібла.
В. Паперові гроші.

Яке твердження відповідає тексту?

А. Давні люди вміли полювати.
Б. Первісні люди навчилися видобувати золото і срібло.
В. Не всі давні люди вміли ліпити посуд.

2. Розгляньте лінію часу. Розкажіть за її допомогою, як виникли гроші. Про який вид грошей не згадується в тексті?

3. Спишіть слова, позначте в них корінь. У перших двох словах кожної групи позначте закінчення.

Робота, вироби, обробити, заробіток.
Обмін, заміна, помінятися.

4. До слів **малий**, **золото** доберіть спільнокореневі.

5. Письмово дайте відповідь на запитання: «Для чого потрібні гроші?»

МИСТЕЦТВО З БЛЯШАНКИ

«Ось уже 20 років мій обід не змінюється. Знову і знову те саме», — казав американський художник Енді Воргол.

Може, тому він зробив 32 майже однакових зображення консервованих супів? Томатний суп, курячий суп, гороховий суп... Відвідувачі виставки були збиті з пантелику.

Художник народився у сім'ї карпатських українців, які емігрували [1] до Америки.

Хіба це мистецтво? Хіба мистецтво не має бути унікальним?

Енді Воргол зробив бляшанки з супом твором мистецтва. А вони зробили його зіркою.

На картинах Воргола — пляшки кока-коли, упакування від кетчупу, чашки та інші буденні речі.

Багато облич

Особливо відомі його портрети зірок. Наприклад, портрет американської актриси Мерилін Монро. Художник робив фото, за допомогою проектора виводив його на полотно і обводив зображення.

Воргол використовував трафаретний друк. Це дозволяло робити велику кількість копій.

[1] ***Емігрувати*** *— виїхати, переселитися до іншої країни.*

Тільки для дітей

Енді Воргол влаштовував виставки спеціально для дітей. Картини висіли низько, щоб дітям було зручно дивитися. Дорослі мусили нахилятися. На виставку діти могли приносити свої експонати.

А ще художник робив «капсули часу» — збирав у картонні коробки речі, у яких «затримував» час.

Зробіть свою «капсулу часу».

Вам потрібні: коробка, фарби, пам'ятні предмети: квитки, фото, мушлі, реклама тощо. Можете також створити портрет у манері Енді Воргола. Або — картину зі звичайних речей.

1. Виберіть правильну відповідь на запитання. Відповідайте повними реченнями.

Слово **бляшанка** у заголовку можна замінити на:

А. Суп.
Б. Консервна банка.
В. Фотографія.

Слово **унікальний** можна замінити на:

А. Неповторний.
Б. Красивий.
В. Дорогий.

Вираз **були збиті з пантелику** у реченні «Відвідувачі виставки були збиті з пантелику» можна замінити на:

А. Розгубилися.
Б. Розізлилися.
В. Були вдячні.

2. Виділіть закінчення у словах.

Суп, супу, супом, у супі.

3. Доберіть спільнокореневі слова. Позначте корінь.

Томатний, гороховий, консервний, трафаретний, картонний.

4. Закінчіть речення. Яке зі слів є багатозначним?

Експонати — це … . Зірка — це … .

Як шарфик захотів стати змією і що з того вийшло

Один жовтий шарфик хотів стати змією. Зміям добре виступати в цирку: факір грає на сопілці, змія вилазить з кошика і погойдується туди-сюди, показує язика, і публіка тремтить від страху й захвату.

І ще — змії бувають дуже гарні. У змій луска.

Отак шарфик мріяв-мріяв, поки не прийшла в передпокій добра чарівниця. Подивилася на шарфик — а він лежав над вішалкою на поличці — та й каже:

— Що ж. Ти так прагнеш бути змією, що я здійсню твоє бажання!

І шарфик перетворився на змію. Добра чарівниця поклала його в кошик і віднесла в цирк.

Факір дуже зрадів, що в нього з'явилася така гарна нова змія. У той же вечір у цирк набилося повно глядачів, факір заграв на сопілці — і колишній шарфик встав на хвоста і показав тонкого язика... Публіка завмерла зі страху й захвату, тому що з жовтого шарфика вийшла дуже велика, дуже красива і дуже отруйна жовта змія.

Так тривало вечір за вечором — люди ходили в цирк подивитися на факіра й на змію. Колишній шарфик став знаменитим, йому кидали на арену квіти, його фотографію надрукували в барвистому журналі.

1. Чим схожа казка Марини та Сергія Дяченків на народні казки, а чим відрізняється? Порівняйте персонажів, події.

2. Чому шарфик захотів стати змією в цирку? Знайдіть відповідь у тексті.

3. Виберіть предмет і придумайте коротку історію «Якби ... захотів стати ...». Включіть у розповідь опис предмета — яким був, яким став. Презентуйте свою розповідь у класі.

Настала пізня осінь, на вулиці сильно похолодало і часто йшов дощ. Увечері після вистави шарфик думав: а як там його дівчинка? Адже у неї гола шия, вона може застудитися...

І шарфик мріяв: от би обгорнутися навколо дівчаткової шиї і зігріти її. Але змія не може зігріти, та й хто ж дозволить змії обвиватися навколо шиї маленького дівчатка...

Так він думав-думав, поки в цирк не прийшла чарівниця. Вона запитала:

— Хіба ти не хочеш більше бути змією?

Шарфик відповів:

— Хочу... Але мені шкода дівчинки. Вона може застудитися: у неї гола шия!

Чарівниця нічого не сказала. Вона перетворила змію назад на шарфик, поклала в кошик і віднесла в передпокій.

Мама зазирнула на поличку над вішалкою і закричала:

— Ти диви! Шарфик, виявляється, тут! Як це ми його загубили, якщо він весь час тут лежав?!

І віднесла шарфик дівчинці.

Бо дівчинка й справді застудилася й лежала в ліжку. У неї дуже боліло горло.

Дівчинка обмотала шарфик навколо шиї — і шарфик її зігрів. І вона скоро одужала і за всю зиму більше ні разу не хворіла.

Марина та Сергій Дяченки.
Переклад Олекси Негребецького

4. Що сталося з бажаннями і мріями шарфика?

5. Чому, на вашу думку, казка не закінчується розповіддю про те, як шарфик став знаменитим? Чи щасливий шарфик у кінці казки?

6. Розкажіть історію від імені дівчинки. Які факти не потраплять до її розповіді?

7. Чи доводилося вам відмовлятися від свого бажання? Заради чого?

ЧАСТИНИ МОВИ

1. Читайте слова по черзі і пояснюйте їхнє значення.

Факір, прагнути, лускá, барвистий, передпокій, знаменитий, зазирнути.

2. Поставте питання до кожного слова вправи 1. На які групи можна поділити ці слова? Що вони називають: предмети, ознаки чи дії предметів?

3. Розгляньте схему. Розкажіть за її допомогою про кожну частину мови. Поясніть, чому частини мови так називаються.

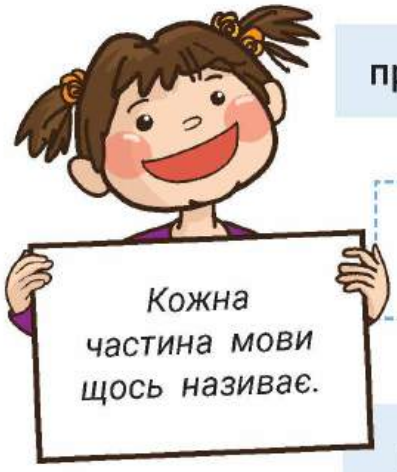

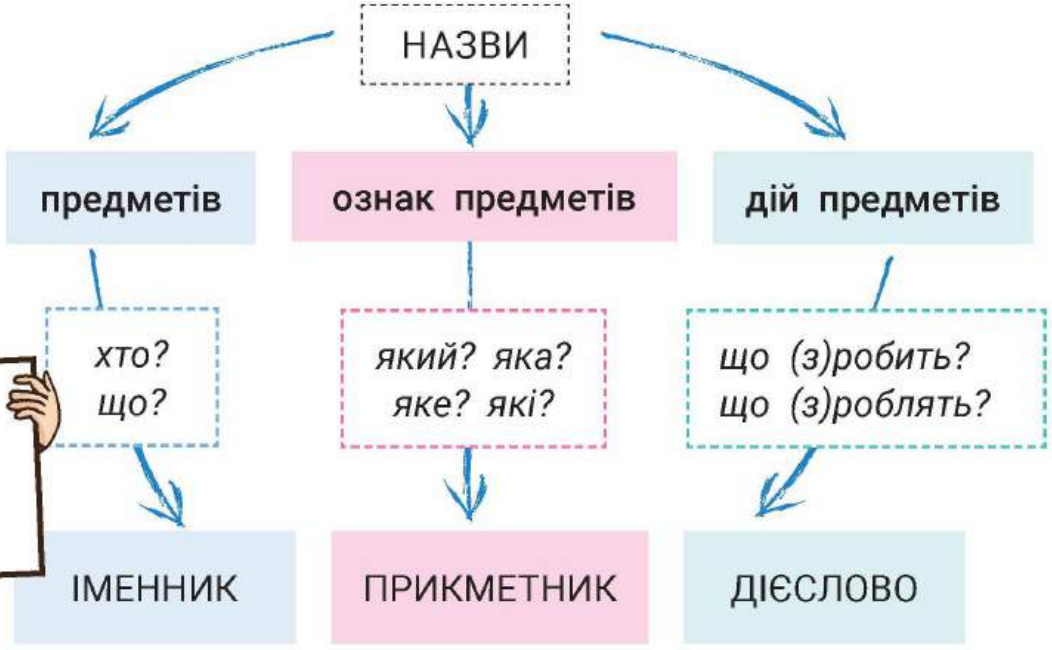

4. Випишіть з оповідання «Як шарфик захотів стати змією...» приклади слів до кожної групи.

Іменники: ... Прикметники: ... Дієслова: ...

5. Доберіть до наведених слів антоніми. У дужках зазначте частину мови.

Загубили, вечір, маленька, видужала, нова, осінь.

6. Спишіть одне речення з оповідання «Як шарфик захотів стати змією...». Над словами надпишіть, до яких частин мови вони належать.

ІМЕННИК

Іменник — це частина мови, що називає предмет.

Предмет у мові — це все, до чого можна поставити питання *хто це?, що це?*.

Вікенд[1]

Тиша. Сон. Будильник. Ранок.
Мама. Тато. Джек. Сніданок.
Сумка. Термос. Ковбаса.
Ліфт. Автобус. Шлях. Краса!
Стежка. Ліс. Дуби. Ялиці.
Вуж. Гриби. Пташки. Суниці.
Білка. Небо. Синь. Роса.
Тиша. Термос. Ковбаса.
Комарі. Вогонь. Димок.
Шлях. Автобус. Ліфт. Замок.
Ванна. Мило. Ліжко. Сон.
Джек зітхає, наче слон.

Григорій Фалькович

[1] ***Вікенд*** *— кінець тижня, субота і неділя.*

1. Чим незвичайний вірш? Хто, на вашу думку, є оповідачем? Розкажіть про події, описані у вірші, — використовуйте всі частини мови.

2. Розподіліть іменники з вірша по групах: назви рослин, тварин, людей, речей. Пишіть так:

Речі: будильник, ...

3. Які слова не увійшли до жодної групи? Що вони означають? Якщо потрібно, зверніться до словника.

4. Напишіть про ваш вікенд, використовуючи тільки іменники.

5. Прочитайте одне одному свої тексти. Перекажіть текст товариша повними реченнями.

6. Запишіть три речення про вікенд товариша. Підкресліть іменники.

ЧИТАЄМО ТА ОБГОВОРЮЄМО

Луї та його монстри

Луї був дуже хоробрим хлопчиком. Він міг сам розігріти собі їжу, коли нікого не було вдома. Міг лізти на дерево за сусідським кошеням. Міг захистити молодшого школяра від хуліганів.

Але все це вдень. Уночі звичні речі раптово змінювалися.

До речі, Луї про це ніколи не дізнався б, якби не один випадок. Прокинувшись, щоби потягнутися за склянкою компоту, який для нього на ніч залишила мама, Луї зрозумів, що йому ще й холодно. І не дивно: кота, що зазвичай спав у Луї під боком, зігріваючи його, мов велика пухнаста грілка, чомусь не було!

Луї сів на ліжку. Що ж таке сталося? Двері з кімнати до коридору були ледь прочинені, з них зяяла цілковита темрява. Страшно! Однак Луї взяв себе в руки і ступив кілька кроків до дверей: кота треба було знайти. А раптом він у біді?

Коридор у їхньому домі й так був довжелезний, а вночі туалет, що був аж у кінці того коридору, взагалі був далечезно! Зрештою, навіть дорослі, що встають уночі за потреби, знають, як це страшно, темно й важко — змусити себе встати з теплого ліжка...

Але Луї зробив наступний крок.

Чшшш! Що це? Невже хтось десь нявкає?

Коридор навколо Луї раптом почав звужуватися...

Там, де вдень були звичні сходи чи лежали покинуті сестрині капці, зараз марширувало багатоноге чудовисько. Замість лампи зі стелі в передпокої гойдався велетенський бридкий кажан. А там, де висіли куртки й пальта, постали потвори з пташиними головами й довжелезними носами. Бррр!

У кутку походжала дрібна потвора на курячих лапках і з гребінцем. До того ж доволі нахабного вигляду. Згори на Луї вищирялися чиїсь зуби й очі. З усіх боків щось підморгувало й вимахувало кінцівками. Що ж це таке?

— Мур! — звідкись озвався кіт, і Луї ввімкнув світло.

Дивина. Монстри зникли, а на їх місці знову були сходи, капці, лампа, куртки й пальта. І ніяка то була не куряча потвора з гребінцем, а просто рукавички з пальчиками. Руки були вішаками, очі — гачками для картин чи одягу. А на місці зубів були двері й не думали ні на кого вищирятися.

Ірена Карпа

1. Чи любите ви дивитися мультфільми, читати книжки про монстрів? Чому?

2. Знайдіть у тексті опис Луї. Яким ви уявляєте хлопчика? Чому попри страх він не залишається у своїй кімнаті?

3. Запишіть, як змінюються звичайні речі в темряві:

Лампа — велетенський бридкий кажан, ...

4. Чи є, на вашу думку, оповідання «Луї та його монстри» фантастичним?

5. Чому оповідання називається «Луї та його монстри», а не «Луї та монстри»?

ІСТОТИ І НЕІСТОТИ

1. Читайте слова по черзі і пояснюйте їхні значення.

Зняти, зазвичай, ка́пець, потвора, вищирятися, нахабний.

2. Поставте питання до кожного слова вправи 1. Назвіть частини мови. Чому іменники відповідають на різні питання?

Іменники, що називають осіб і тварин, відповідають на питання *хто?* — це **істоти.**

Усі інші іменники відповідають на питання *що?* — це **неістоти**.

3. Випишіть з оповідання «Луї та його монстри» по п'ять іменників — назв істот і неістот.

4. Знайдіть у кожному рядку «зайве» слово.

Школяр, директор, пташка, вчитель, дошка, біолог.
Майстерня, сокира, верстат, слюсар, молоток, викрутка.
Лісовик, рослина, русалка, лялька, янгол.
Водяник, водій, вода, водовоз.
Снігопад, сніг, Снігуронька, підсніжник.

5. Запишіть слова у два стовпчики, виправляючи помилки (якщо сумніваєтеся, шукайте слова в оповіданні або словнику).

хто?	*що?*

Коредор, лішко, чудовеско, скланка, грибінець, кошиня, пиредпокій, школьар, кампот, кіньцівка.

6. Запишіть текст: правильно оформляйте речення і вживайте велику букву. Придумайте заголовок. Підкресліть слова, що відповідають на питання *хто?*.

оля боїться сусідського собаку інну лякає
гроза іван боїться висоти а чого боїшся ти

7. Напишіть відповідь на запитання тексту з вправи 6.

Водогін-музикант

В одному будинку жив музикант. Він грав на трубі. Труба була мідна й грала добре.

А в тій самій квартирі жила водогінна труба, і дуже їй мріялося про музичну славу. Якось, коли музикант заграв на своїй трубі, водогінна труба заграла теж. Музикант страшенно злякався. «Завтра треба покликати слюсаря, — подумав він. — Водогін зламався!»

Прийшов слюсар, але водогінна труба була справна. «Просто вона теж любить музику, — сказав слюсар. — Не ображайтеся на неї».

Відтоді трубач і труба іноді грали дуетом.

Марина та Сергій Дяченки.
Переклад Олекси Негребецького

А труба — істота чи неістота?

8. Запишіть по три запитання до оповідання «Водогін-музикант». Поставте їх одне одному і усно дайте відповідь.

9. Випишіть з тексту 5 іменників. Визначте, на які питання вони відповідають.

10. Знайдіть у тексті багатозначне слово, поясніть його значення.

11. Випишіть з тексту споріднені слова, позначте в них корінь.

12. Випишіть з тексту слово з двома коренями, позначте їх.

13. Випишіть з улюбленої книжки по п'ять іменників — назв істот і неістот.

Псяки-усміхаки, любляки, відчайдухи, жаднюги, вередуни, впертюхи: дещо про цуциків і людей

Чому ти хочеш собаку, а не котика, хом'яка, папужку, шиншилу чи рибку?

«Хочу цуцика, хочу собачку, хочу маленького собачку, ну купіть, будь ласка, я добре вчитимусь, я буду чемна, я все для вас робитиму, хочу, хочу, хочу цуцика!!! АААааа. АААаа».

Упізнаєш у цій репліці себе?

Але чому тобі захотілося саме цуценя? Ти в когось побачила собачку і тобі такого захотілося?

Тобі хочеться з кимось гратися?

Ти побачила класний мультик або кіно, прочитала книжку, і там був собака твоєї мрії і поводився саме так, як ти уявляла?

Ти хочеш, щоб тобі заздрили? «О, в неї такий модний, крутезний, дорогезний собака!»

Хочеш завести собі справжнього друга, який тебе розумітиме?

Тобі нудно, і ти хочеш, щоби хтось тебе розважав?

Тобі недостатньо уваги батьків, у тебе мало друзів, ти почуваєшся самотньо?

Ти хочеш когось весь час носити на руках, перевдягати, зачісувати, цілувати?

Ти хочеш про когось піклуватися?

Ти просто сильно любиш собак і хочеш гуляти, гладити, бавитися з усіма зустрічними песиками?

Тобі мариться, що в тебе є пес, справжній друг, і ви одне одного любите?

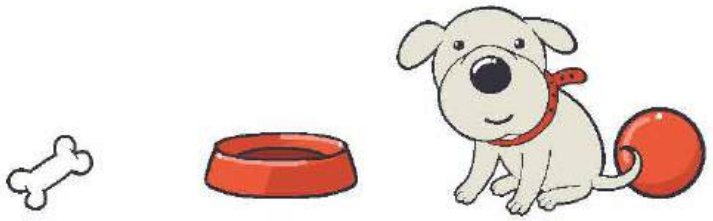

Ти весь час хочеш забрати додому якогось собачку-безхатченка і постійно таких годуєш?

Поміркуй щодо цього переліку запитань. Він довжелезний. Але важливий. Бо важливо зрозуміти свої мрії та вчинки.

Лариса Денисенко

1. Поясніть значення кожного слова із заголовка тексту. Яких слів ви не знайдете у словнику?

2. Яких речень у тексті найбільше — розповідних, питальних чи спонукальних? Чому? З якою метою, на вашу думку, Лариса Денисенко написала цей текст?

3. Прочитайте другий абзац спочатку так, як написано. А тепер уявіть, що замість ком стоять крапки, і прочитайте ще раз. Що змінилося?

4. Назвіть причини, з яких діти хочуть мати собаку. Уявіть, що ви батьки: як дитина має вас переконати купити їй собаку?

5. Знайдіть іменники в першому реченні. Один чи багато однакових предметів вони називають? Змініть іменники за зразком. Яка частина слова при цьому змінюється?

Собака — собаки, ...

6. Прочитайте. Один чи багато предметів називають слова? Запишіть слова парами.

Друзі — друг, ...
Книжки, руки, мультики, мрії, вчинки, цуценята.

7. Переробіть заголовок так, щоб усі іменники називали один предмет.

ОДИН — БАГАТО

1. Прочитайте уривок з книжки Лариси Денисенко «Усміхаки». Як собака впливає на життя власника? Доведіть, що виділені слова — це іменники. Що вони називають?

Якщо ти матимеш собаку, то завжди знатимеш без телефону, що там на вулиці: вітер, сніг, спека, злива. І перша помічатимеш, коли з'явиться весняна травичка, коли заквітне абрикоса, коли впаде сонне осіннє листя, коли вперше замерзне листопадова калюжка.

Якщо ти звикла втикати в телевізор, комп, телефон, то собака тебе в цьому обмежить.

2. Запишіть у стовпчик іменники з останнього речення. Іменник, характерний для розмовного мовлення, замініть літературним. Змініть іменники так, щоб вони називали багато предметів.

Іменники мають форму **однини** і **множини** (називають один предмет або два і більше предметів): *цуцик — цуцики*. Тобто іменники змінюються за числами.

3. Поставте іменники у форму однини. Яка частина слова вказує на те, що змінилося число іменника? Позначте її.

Абрикос[и] — абрикос[а], абрикос[ ].
Калюжі, вітри, сніги, зливи.

4. Доповніть речення. Над іменниками напишіть їх число (одн. чи мн.).

Собаки і коти — це … тварини. А вовки і лисиці — це … .
Дуб, береза — це … дерева. А сосна, ялина — це … .

5. Завдання на вибір. **А.** Доповніть речення: Я хочу/не хочу мати собаку, тому що … . **Б.** Опитайте кількох однокласників, чи хочуть вони мати собаку і чому. Стисло напишіть про результати опитування.

ВЛАСНІ НАЗВИ

Прізвища, імена, по батькові, клички тварин, географічні назви — це **власні назви**. Вони пишуться з великої букви.

1. Прочитайте. Випишіть слова, написані з великої букви. (Крім тих, що починають речення.) Поясніть, які слова пишуться з великої букви.

Привіт! Мене звати Лізка Мармизко. І що думали мої батьки, коли мене так називали? Вони хотіли, щоб ім'я і прізвище римувалися. Через це мій дідусь аж посварився з ними. Він називає мене Зуня, скорочено від Лізуня.

Дідуся мого звати Грицько Царенко. Це нерідний мій дідусь. Діда на прізвище Мармизко я не бачила. Він покинув бабусю, коли мій тато був зовсім маленьким.

Бабуся і дідусь живуть у селі Щасливому. Я дуже люблю до них їздити. Навіть більше, ніж у Карпати чи в Болгарію. З дідом ми рибалимо і ходимо на пасіку. У нас є коза Бейджа і кішка Матя. Ми думали, що це кіт, і назвали його Матвієм. А потім він народив кошенят. І ми його переназвали.

За Наталією Ясіновською. Лізка Мармизко

2. Напишіть своє прізвище, ім'я і по батькові, а також зменшувальну форму вашого імені.

3. Допишіть власні назви, використавши слова з рамки.

Карпати, Дунай, Луцьк, Білогородка, Італія, Гімалаї, Синевір, Ніл, Франція, Відень, Світязь, Коцюбинське.

Міста …, села …, країни …, річки …, озера … .

4. Напишіть про свого улюбленого персонажа з книжки чи мультфільму, вживаючи власні назви.

КАРТА ПОГОДИ

Умовні позначення

- Ясно
- Хмарно
- Мінлива хмарність
- Слабкий сніг
- Сильний сніг
- Дощ

Легенда — умовні знаки і пояснення до карти, плану, малюнка.

−1..1 **читаємо так**: від одного градуса морозу до одного градуса тепла;

або: мінус один — плюс один.

1. Опишіть умовні позначення. Чи всі наведені позначення є на карті? Для чого використано цифри різних кольорів?

2. Прочитайте. Істинними чи хибними є твердження? Доведіть свою думку. Поясніть уживання великої літери.

1) На карті показано прогноз на 12 лютого.
2) У Львові дощ.
3) Над Полтавою безхмарне небо.
4) На мешканців Івано-Франківської області чекає сильний сніг.
5) На Рівненщині нічна температура −4..−6.
6) У Сумській області холодніше, ніж у Черкаській.
7) У центральній і південній частині України — мінлива хмарність.
8) На Волині денна температура буде така сама, як нічна.

3. Кожен придумайте і запишіть три запитання за картою. Дайте письмову відповідь на запитання партнера.

4. Кожен придумайте три твердження за картою. Нехай партнер визначить, істинні вони чи хибні.

5. Уявіть, що ви розповідаєте прогноз погоди на телебаченні. Вивчіть карту, підготуйтеся і виступіть перед однокласниками. Пам'ятайте: треба не просто передати інформацію, а зробити це цікаво.

6. Прочитайте. Як складають прогноз погоди? Придумайте назву тексту. Випишіть іменники з першого абзацу. Охарактеризуйте їх за зразком у рамці.

Космос *(що?)* — однина, 6 букв, 6 звуків, 2 склади.

Дуже давно в Англії людину, яка могла передбачити погоду, вважали чаклуном. Її мали спалити на вогнищі.

Сьогодні погоду передбачають метеоро́логи. Ці вчені збирають дані з метеостанцій на суші і на морі. Супутники з космосу фотографують Землю. Вони також передають дані на станції. Усю цю інформацію обробляють комп'ютери. А потім метеорологи складають карту погоди. Але дуже точно спрогнозувати погоду можна лише на кілька днів.

Чудові відмовки

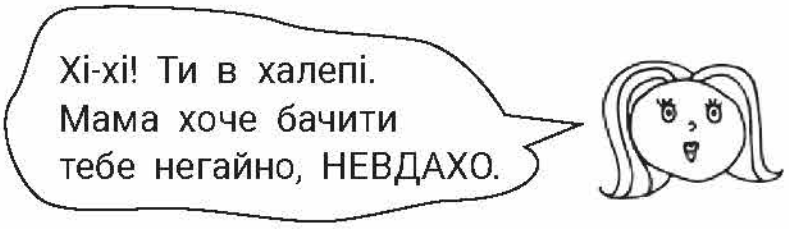

Це Дана, моя сестра. Як змусити її замовкнути?! :–@

Я напружено намагаюсь пригадати, ЩО САМЕ я накоїв.

Ні... Не пригадую НІЧОГО.

Але мама дивиться на мене так, ніби говорить:

Отже, я напевне забув ЩОСЬ.
Вона дає мені листа.
ТАК, починаю згадувати.

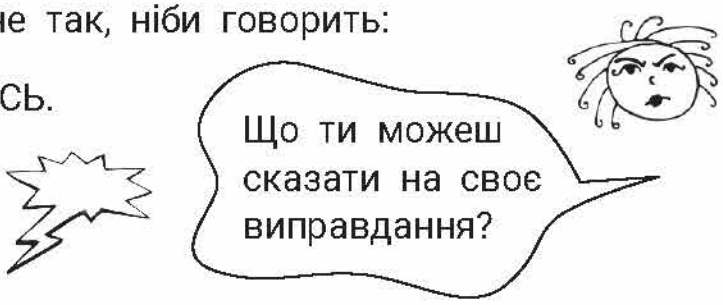

✉ Тема: Напад собаки на Тараса Ковальчука

Шановні пане й пані Ковальчуки!

Я щиро сподіваюся, що Тарас почувається краще після того, як на нього в останній день семестру напав собака.

Яке це щастя, що він мав у руках зошит, яким міг захиститися. Я ДУЖЕ рада, що собака пожував ЛИШЕ домашню роботу, а не Тараса.

До листа додаю копію домашнього завдання (написати відгук про книжку/фільм/телепередачу). Нехай Тарас зробить його на канікулах.

Сподіваюся, йому не трапиться ЗЛИХ і небезпечних тварин у майбутньому.

З повагою
Світлана Федорівна Валевська, вчителька 2-В класу

За Ліз Пічон. Переклад Наталії Бхіндер

1. Що відчувають персонажі оповідання? Розкажіть про це від їхнього імені.

2. Підготуйтеся до читання за особами. Перед цим поміркуйте: навіщо в оповіданні виділено слова? Що передають смайли? Як оформлення тексту допомагає передати почуття?

3. Уявіть, що ви не виконали домашнього завдання. Придумайте чудову відмовку.

4. Розіграйте розмову Тараса і вчителя в останній день семестру. Вживайте слова-звертання: Тарасе, Світлано Федорівно.

5. Запишіть, як ви будете звертатися до людей з такими іменами.

Андрій, Іван Андрійович, Петрик, Юля, Оксана, Галина Михайлівна, Сергій Олександрович, Антон, Людмила Федорівна, Олена.

6. Що, на вашу думку, мають відповісти батьки Тараса вчительці? Напишіть короткого листа від імені батьків.

7. Прочитайте. Яке слово в кожному рядку зайве? Спишіть, вставляючи пропущені літери.

Однокласник, Олег, дру.., школ..р.
Місто, с..ло, Африка, гора.
Мама, вчителька, лікар, Ол..га Сергі..вна.

8. Доповніть речення словами з рамки. Спишіть.

Оксана Іваненко, Галина Малик, Сашко Дерманський.

Про вужа Ониська розповів … .
Про першокласницю-Галочку написала … .
Дивного звіра придумала … .

ЧИТАЄМО І ОБГОВОРЮЄМО

Сміттєстрахіття

Істота ця наганяла ЖАХ. Її звали **Сміттєстрахіттям**, бо вона вся була зі сміття.

Кожна частинка істоти зліпилася з того, що дівча-нечупара жбурляло на підлогу.

На голові в монстра замість вух стирчала пара брудних **шкарпеток** Гертруди. Його очі — то були шматки старої, вкритої мохом піци. Пащека виліпилася із недоїденого **бургера**. Його тіло утворилося з усілякого мотлоху: від мокрої **фізкультурної форми** і вживаних **хусточок** до липких цукерок, обкачаних у собачому хутрі.

Усе це було зліплене використаним **пластирем**.

— ЧАЛАПАЙ ЗВІДСИ! — закричала Гертруда. Вона не вірила своїм очам. Якимось дивом її сміття зліпилося й витворило МУТАНТА.

Почвара шкандибала по Гертрудиній кімнаті і хутко згрібала мотлох, розкиданий дівчиськом.

Старі журнали, погризені собакою капці, надувні кульки, давно забута лялька... І все те воно жерло, жерло, жерло. Невдовзі воно виросло до нечуваних розмірів.

Бам!

Почвара стала ГІГАНТСЬКОЮ — впиралася головою в стелю.

І тут Гертруда дещо *збагнула*.

Стонадцять тисяч разів казала їй мати поприбирати в кімнаті. І тепер страховисько робило це за неї! За якийсь короткий час кімната стала чистою. Гертруда засміялась.

— Дуже тобі вдячна, — зраділа дівчинка, — а тепер можеш іти геть.

Проте страховисько нікуди не поспішало. Воно й досі мало голодний вигляд. Страховисько повернулось до дівчинки. Його жахецькі очі пильно глянули на Гертруду.

— **Ні-і-і-і-і!** — заблагала нечупара, коли страховисько посунулося на неї.

Воно ступало дуже повільно. І так було ще страшніше.

Гуп!

Гуп!

Гуп!

– **Іди геть!** – заверещала Гертруда.

Та було пізно. Почвара підняла Гертруду і проковтнула її за один КОВТЬ.

Тож коли наступного разу дорослі прохатимуть вас прибрати у своїй кімнаті,

просто

ЗРОБІТЬ ЦЕ.

За Девідом Вольямсом.
Переклад Ольги Зозулі

1. Чому деякі слова написані шрифтом більшого розміру?

2. Знайдіть опис монстра. Які почуття він викликає? Як змінилося б враження від тексту без цього опису?

3. Що в оповіданні реальне, а що – фантастичне? Якою була мета автора? Як йому допомогла фантастика?

4. Спочатку випишіть слова-антоніми, потім слова-синоніми, далі – спільнокореневі слова. Усно визначте, до яких частин мови вони належать.

Чистота, жах, жбурляти, мотлох, жерти, голодний, жахіття, пащека, жахецький, рот, непотріб, мутант, голод, почвара, збагнула, зрозуміла, бруд, кидати, їсти, зголодніти.

5. Напишіть диктант у парі.

Сміття, страхіття, піца, шкарпетки, фізкультура, нечупара, пластир, лялька, стеля.

6. Завдання на вибір (усно).

А. Придумайте іншу кінцівку оповідання.

Б. Пригадайте, що вас просять робити батьки (наприклад, складати речі, чистити зуби, не перебивати тощо). Придумайте коротку фантастичну історію: що може статися, якщо цього не робити.

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ СЛІВ

Слова можна об'єднувати в групи за різними темами.

1. Прочитайте. Придумайте назви для кожної групи слів. Доберіть свої приклади для кожної групи. Для якої групи це неможливо?

осінь	піца	шкарпетки	нечупара
зима	бургер	штани	замазура
весна	цукерка	спідниця	замурза
літо	борщ	светр	невмивака

2. На скільки груп можна розподілити слова? Випишіть окремо кожну групу. Чому деякі слова написано з великої букви?

Юпітер, кухар, виделка, пілот, Земля, Марс, ложка, вчитель, ніж.

3. Доберіть тематичні групи слів до кожного малюнка. Розкажіть, що роблять діти.

4. У групі з трьох слів одне слово зайве. Складіть речення із зайвими словами.

Липень, п'ятниця, листопад. Сніг, град, калюжа.
Лимон, морква, апельсин. Котлета, чай, компот.
Пшениця, картопля, жито.

5. Доповніть тематичні групи слів.

Взуття: туфлі, ... Рослини: береза, ... Посуд: каструля, ...

СКЛАДАЄМО ТЕКСТИ

ПРИКМЕТНИК

1. Прочитайте текст. Про який малюнок ідеться?

Ліда стоїть перед будинком. Вона одягнена в футболку, шорти і кеди. Дівчинка п'є чай. На неї дивиться песик. Посеред двору — м'яч.

2. Виберіть малюнок. Доповніть текст так, щоб він описував ваш малюнок. Які слова ви додали? Що вони означають? Для чого потрібні?

Прикметники називають ознаки предметів і відповідають на питання *який?, яка?, яке?, які?*. Прикметники пов'язані за змістом з іменниками.

3. Порівняйте малюнки за допомогою таблиці. Поставте питання до кожного слова.

	Мал. 1	Мал. 2
Погода (яка?)	ясна	похмура

4. Запишіть свій текст. Підкресліть прикметники.

5. Задумайте якийсь предмет. Доберіть до нього якомога більше прикметників. Запропонуйте партнеру відгадати, що ви задумали.

ЯК РОБЛЯТЬ ОЛІВЦІ

Стрижень вашого олівця виготовляють з графіту, змішаного з глиною. Графіт — це «близький родич» кам'яного вугілля й алмазу — найтвердішого матеріалу в світі.

Спочатку графітний порошок і глину розмішують у блендері з водою. Потім пресують і випалюють у печі.

Оправа олівця зазвичай дерев'яна. Вона може бути соснова, липова, вільшана, кедрова. Головні вимоги: має бути легка, м'яка, міцна.

Все починається з маленьких дощечок однакового розміру. Довжина дощечок трохи більша за довжину олівця.

Машина нарізає в дощечках канавки, щоб олівці могли утримувати графітне ядро.

У кожну канавку наливають клей, а потім кладуть графіт.

До нижньої частини притискають верхню — також з канавкою. Утворюється дерев'яний «бутерброд» з графітною на́чинкою.

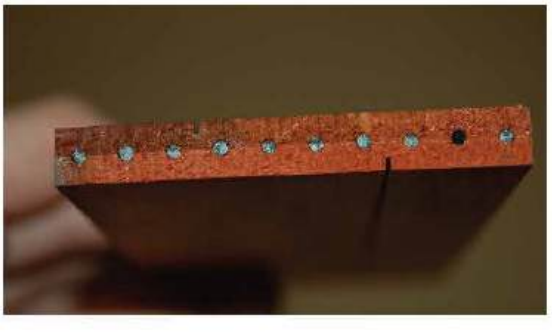

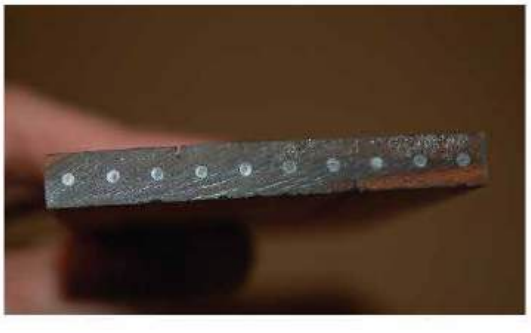

Тільки-но клей висохне, «бутерброди» обрізують з обох боків. Тепер їх довжина така сама, як у готового олівця.

Потім різальні ножі формують олівці. Олівцям надається потрібна форма: шестикутна, кругла або трикутна. Ще одна машина розрізає дощечку на палички. Це вже готовий олівець, але не дуже гарний: нефарбований, шорсткий.

Зрештою спеціальні машини зроблять його гладким і вкриють блискучим кольоровим лаком або фарбою — обов'язково в кілька шарів. Деякі олівці гострять, прикріплюють гумку.

Остання машина наносить назву виробника, малюнок, позначення твердості.

Тепер олівець готовий: народився, отримав ім'я і може вирушати з фабрики до магазину, а потім — до вас додому.

М — м'який (англ. B)
Т — твердий (англ. H)
ТМ — твердо-м'який (HB)

1. Читайте із зупинками. Знаходьте малюнки до тексту.

2. Розкажіть одне одному, як виготовляють олівці. Використовуйте слова: спочатку, потім, після того, далі, зрештою, насамкінець.

3. До поданих іменників доберіть з тексту назви ознак — прикметники. Запишіть за зразком: родич (*який?*) близький.

Вугілля, оправа, дощечки, ножі, форма.

4. Запишіть відповіді на запитання повними реченнями. Підкресліть прикметники хвилястою лінією.

З чого виготовляють стрижні олівців?

З чого роблять оправу олівців? Якою вона може бути?

РОЛЬ ПРИКМЕТНИКІВ

1. Відгадайте загадку. Доведіть, що виділене слово — прикметник. З яким іменником він пов'язаний? Поставте питання від іменника до прикметника.

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я **гостренький**.
На білому слід лишаю,
Усіх діток потішаю.

Грицько Бойко

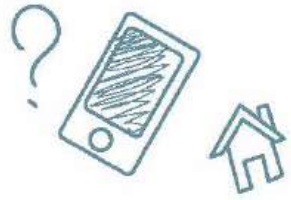

2. Спишіть загадку. Підкресліть усі прикметники. Доберіть до них іменники. Слова **дерев'яний** і **гостренький** поділіть для переносу.

3. До поданих прикметників доберіть з рамки антоніми (слова, протилежні за значенням). Запишіть слова парами. З кожною парою слів усно складіть речення.

Світлий, великий, короткий, низький, важкий, м'який.

Маленький, легкий, твердий, довгий, темний, високий.

4. До поданих прикметників доберіть з рамки синоніми (слова, близькі за значенням). Запишіть ряди синонімів.

Величезний, малий, акуратний, шкарубкий, гігантський, грубий, чистий, невеликий.

Маленький, шорсткий, великий, охайний.

5. Змініть прикметники за зразком. Підкресліть прикметники, вжиті в переносному значенні.

Чистий рушник, чиста кімната, чисте повітря, чисті руки.
М'який хліб, ... подушка, ... хутро, ... кольори.
Високий звук, ... стеля, ... чоло, ... гості.

6. Назвіть предмети на малюнку. Доберіть до них прикметники з рамки за зразком.

Гострі, пластмасова, бездротова, коротка, металеві, кольорові, сірий, збільшувальне, довгий, білі, короткий, довга, дерев'яна, новий.

Олівець: простий, короткий, дерев'яний.

7. Замініть виділені слова прикметниками.

Стрижень **із графіту**, оправа **з дерева**, чашка **зі скла**, тарілка **з пластику**, стаканчики **з паперу**, свято **для дітей**, цвіт **вишні**.

8. Прочитайте. Які ознаки можуть називати прикметники? Доберіть свої приклади до кожної ознаки.

Колір: рожева сукня, зелена трава.
Форма: прямокутний стіл, овальна серветка.
Смак: гострий перець, солодкий чай.
Розмір: висока гора, крихітне насіння.
Матеріал: шкіряна сумка, вовняні шкарпетки.
Якості: хоробрий хлопчик, кмітлива ворона.

9. Прочитайте речення. Поширте їх за допомогою прикметників. Визначте тип речень (розповідне, питальне, спонукальне).

Тобі купили куртку? Закінчився урок. Намалюйте яблуко і горщик.

10. Спишіть. Виділіть корінь у споріднених словах. Прикметники підкресліть.

Зелень, зеленіти, зеленка, зелений, зелененький.
Весілля, веселитися, веселий, весело.
Червоніти, червоний, почервоніння.
Силач, сильний, сила, пересилити.

Кріт-неборака [1]

Підійшов я до невеликої калюжі посеред поля. Аж ось біля моїх ніг, просто з-під землі, вилазить невеличке звіреня. Все мокре, чудернацьке, ще й насилу пересуває лапами. Воно ними, неначе веслами, по землі гребе.

Чому ж це кріт опинився на поверхні? А, ясно, в чому справа. Його, небораку, несподівано залило водою під землею. От він і вистрибнув сюди. Знесилений, мокрий, змерз на повітрі.

Взяв я крота в руки, обігрів трохи, виніс на горб і пустив. Він так моторно [2] зарився в землю, ніби туди пірнув. От техніка, га?

А уявіть собі, що кротові треба було б усю землю зі своїх ходів викидати нагору. Так то ж цілі вагони. І куди він діває землю?

Це питання зацікавило інженерів, які думали над проектом підземного човна. Крота помістили в дерев'яний ящик з добре утрамбованою землею. І просвітили ящик рентгенівським промінням. Виявилося, що кріт спочатку дробить землю зубами, ніби свердлить її, і гребе сильними передніми лапами. Далі, за допомогою шиї, плечей і тих-таки передніх лап, впресовує, утрамбовує землю в стіни прогризеного ходу.

Отак інженери вчились у крота.

Олександр Копиленко

[1] ***Неборака*** *— той, хто викликає співчуття.*

[2] ***Моторно*** *— дуже швидко.*

Рентге́нівське проміння названо на честь його відкривача, німецького фізика Вільгельма Рентгена. За допомогою цих променів можна бачити крізь непрозорі предмети.

Першим у світі зробив знімок поламаної кістки та всього людського скелета український вчений **Іван Пулюй**.

1. Знайдіть у тексті опис крота. Без якої частини мови цей опис був би неможливий? Для чого потрібен опис у розповідному тексті?

2. Як автор ставиться до крота? Чому ви так думаєте?

3. Яка проблема була в інженерів? Як кріт допоміг її вирішити?

4. Запишіть три перших речення. Підкресліть прикметники.

5. Виберіть правильну відповідь на запитання. Відповідайте повними реченнями.

Слово **неборака** у заголовку можна замінити на:
А. Винахідник. **Б.** Бідолаха. **В.** Молодець.

Лапи крота автор порівнює з:
А. Лопатою. **Б.** Котком. **В.** Веслами.

6. Запишіть за зразком.

Однина	Множина
передня лапа	передні лапи
сильна лапа	
невелика калюжа	
підземний човен	

7. Напишіть диктант.

Калюжа, весло, земля, повітря, питання, інженер, ящик.

8. Запишіть словосполучення у формі однини.

Дерев'яні ящики, підземні ходи, великі вагони, високі пагорби.

ЧИТАЄМО І ОБГОВОРЮЄМО

Тільни́к

Мені було тоді років п'ять, а може, ще й не було. Я дуже любив свого батька. Хто в цьому віці байдужий до своїх батьків?

Мій батько постійно перебував у відрядженнях: іноді цілий місяць, а то й довше. «Тато так працює», — казала мені мама.

У батька була улюблена майка — тільни́к, як у справжніх моряків. Коли він після довгого відрядження приїжджав додому, я ставав поруч і намагався дістати до найвищої смужки на тільнику.

І коли я діставав до наступної смужки, батько завжди говорив: «Ого, як ти виріс, сину!» І я радів.

Одного разу, коли батько знову повернувся з відрядження, мама випрала його тільник і повісила в кухні на мотузок. Пізно ввечері я підвісив до тільника на двох прищіпках сітку з буряком.

За ніч тільник сильно витягся, а батько, коли надів його, запропонував мені поміряти свій зріст.

Виявилось, що я «виріс» відразу на три смужки! Але батько сказав: «Щось майка сильно розтягнулася, напевно, ти і не виріс!»

Як мені було прикро! Батько додав: «Фізик росте!» Тоді я не зрозумів, про що він, а тепер знаю. Він мене «розкусив»!

Віталій Кириченко

1. Поставте запитання до оповідання, починаючи їх словами: *хто, що, як, де, коли, чому*. Два запитання і відповіді на них запишіть.

2. Як ви розумієте батькові слова: «Фізик росте!»? Навіщо герой підвісив до мокрого тільника сітку з буряком? Чи можна назвати оповідача винахідливим? Чому?

ДОСЛІДЖУЄМО ПРИКМЕТНИКИ

1. Напишіть диктант. Виділені слова поділіть для переносу.

Тільник, відрядження, прищіпка, смужка, п'ять.

2. Поставте питання від іменника до прикметника. У якому числі стоїть кожен прикметник? (однина — одн., множина — мн.). Запишіть за зразком.

Смужка (*яка?*) наступна (одн.).
Улюблена майка, довге відрядження, справжні моряки.

3. Об'єднайте прикметники у три групи за питаннями. *Який? Яка? Яке?*

Чистий, смугаста, мокре, винахідливий, довге, наступна.

4. Розподіліть прикметники в групи за значенням. Одну групу слів запишіть.

Форма	Колір	Смак	Настрій

Солоний, квадратний, гіркий, кислий, кулястий, веселий, круглий, сумний, радісний.

5. Додайте до словосполучення ще один прикметник за зразком.

Темна ніч. Темна, страшна ніч.
Морська вода. Міцний мотузок. Високий хлопчик.

6. З четвертого абзацу випишіть розповідне окличне речення. Для чого вжито знак оклику? Підкресліть у реченні звертання.

7. Запишіть відповідь на запитання: Оповідання «Тільник» сумне чи веселе?». Почніть так:

Я думаю, що оповідання «Тільник»...

Як я допомагаю Петрику робити уроки

Ми з Петриком живемо дружно і готуємо разом уроки. Петрик розкладає на столі підручники і зошити, ставить чорнильницю, бере в руки ручку і... починає її гризти: робить вигляд, ніби думає.. А я видираюся до нього на стіл.

Петрикова шкільна форма теж сірого кольору, точнісінько як у мене. І ми з ним — як двоє старанних учнів. Петрик пише, а я дивлюся — гарно чи ні. Найбільше ми любимо писати літери «Ш» або «Т» писані. У цих літерах по три палички. Але Петрику завжди здається, що три палички — це мало, і він пише їх шість або сім. Виходить дуже гарна літера, схожа на паркан.

А якщо в зошиті є паркан, то хочеться за ним намалювати дерево або кольоровий сад. А якщо вже є дерева, то на них повинні рости фрукти.

Фрукти робити неважко. Треба добре вмочити перо в чорнильницю і струсити над зошитом. На деревах одразу виростають сині яблука, груші і навіть сині дині. Головне — не шкодувати чорнила.

Якось, коли такий сад був готовий, з кухні прибігла тітонька Марина і стала Петрика сварити: вимагати, щоб він переписав усе спочатку. Але Петрик заявив, що переписувати не буде, а тільки, можливо, зітре плями.

І я вирішив допомогти. Поки Петрик шукав гумку, я заліз на зошит і старанно почав вигризати сині яблука, груші та дині.

Та тітонька Марина відразу здогадалася, що Петрикова робота не самостійна, що сам Петрик ніколи не зміг би в зошиті прогризти такі акуратні дірочки. І почала ще дужче його сварити. А потім схопила важкий підручник і кинула його в кут,

якраз туди, де я сховався. Книжка влучила мені прямо в голову, та так, що в очах потемніло.

Але я на тітоньку Марину не образився. Я зрозумів, що вона про мене теж дбає, хоче, щоб я навчався. Не дарма ж вона в мене підручником пожбурила. «Вченому — світ, а невченому — тьма!» Тому мені й потемніло в очах.

Юхим Чеповецький. Веселі пригоди Мицика і Кицика

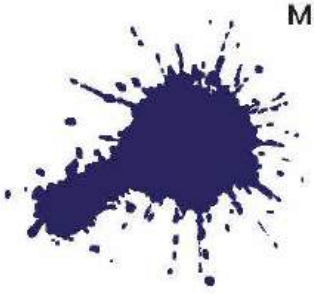

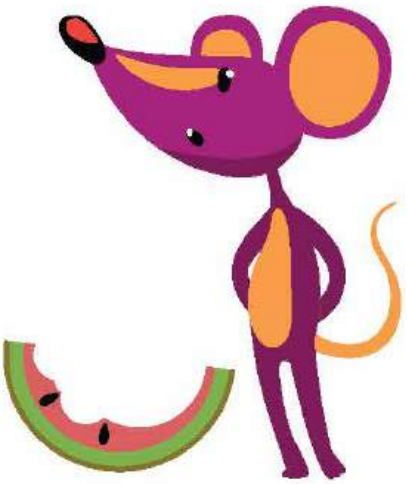

1. Ви прочитали розповідь про подію від імені мишенятка Мицика. А як би цю історію розповіли Петрик і тітонька Марина?

2. Кого з персонажів можна охарактеризувати за допомогою цих прикметників?

Неохайний, розлючена, кмітливий.

3. Знайдіть зайве слово серед синонімів.

Старанний, сумлінний, розумний, добросовісний, акуратний.

4. Замініть прикметники протилежними за значенням.

Важкий підручник, акуратний учень.

5. Спишіть, вибираючи потрібну букву з дужок.

Мишенятко (м, М)ицик, хлопчик (п, П)етрик, тітонька (м, М)арина, письменник (ю, Ю)хим (ч, Ч)еповецький.

6. Напишіть диктант.

Кольоровий, старанний, яблуко, пляма, дерева.

7. Як Мицик роз'яснив прислів'я «Вченому — світ, а невченому — тьма»? А як ви розумієте його значення?

8. Намалюйте сторінку з Петрикового зошита з писаними літерами **ш** і **т**.

ОКУЛЯРИ НА ВСІ ВИПАДКИ

Для поліпшення зору

Окуляри допомагають безлічі людей. Це найпоширеніший у світі оптичний прилад.

Окуляри винайшли в Італії. Вони допомагали читати і писати людям з далекозорістю, яка часто розвивається з віком. Пізніше було винайдено і окуляри для виправлення короткозорості.

Скельця в окулярах називаються лінзи. Вони мають особливу форму. Нині лінзи у більшості окулярів пластикові, бо вони надійні й легкі.

Сонячні окуляри

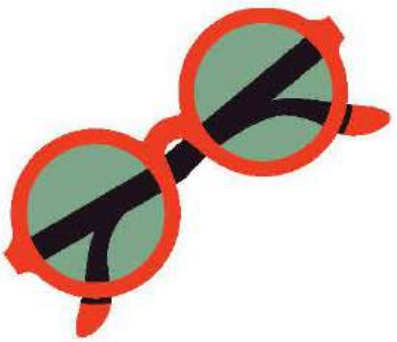

Сонячні окуляри захищають очі від шкідливого світла яскравого сонця. Вони допомагають водіям, пілотам, лижникам — усім, хто довго перебуває під яскравим сонцем. А ще сонячні окуляри — це просто красива річ. Скельця у них можуть мати різні кольори.

Окуляри для плавців

Окуляри для плавців — це один із видів спортивних окулярів. Вони захищають очі від подразнення хлорованою водою в басейні або солоною морською водою. У таких окулярах невеликі скельця. Вони щільно прилягають до обличчя і тримаються на гумовій стрічці. Жодна крапля води не має потрапити плавцеві в очі.

Окуляри для велосипедистів

Ці спортивні окуляри захищають очі від дощу, вітру, пилу, дрібних камінців та комах. Особливо вони допомагають під час руху на великій швидкості. Лінзи таких окулярів мають вигнуту форму. Це забезпечує найкращий огляд, коли велосипедист їде по дорозі.

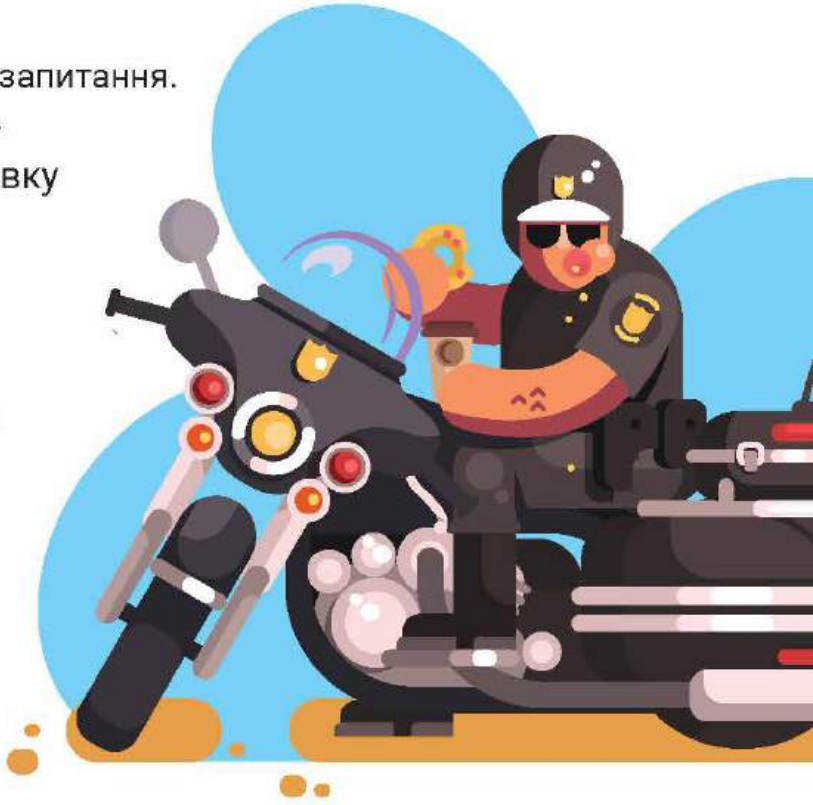

1. Виберіть правильну відповідь на запитання. Відповідайте повними реченнями.

Вираз **на всі випадки** у заголовку можна замінити на:

А. Для лікування.
Б. Для різних потреб.
В. Для захисту.

Сонячні окуляри слугують для:

А. Захисту і краси.
Б. Краси.
В. Захисту.

Окуляри винайшли в:

А. Іспанії.
Б. Ірландії.
В. Італії.

Далекозора людина:

А. Добре бачить на великій відстані, але погано зблизька.
Б. Добре бачить зблизька, але погано на великій відстані.
В. Погано бачить і зблизька, і здалеку.

2. Виберіть один вид окулярів і розкажіть про них партнеру.

3. Допишіть прикметники (використовуйте прикметники з тексту).

Окуляри (які?) …, лінзи (які?) …, сонце (яке?) …, світло (яке?) …, вода (яка?) …, стрічка (яка?) … .

4. Спишіть, ставлячи прикметник у потрібну форму.

(Особливий) форма, морський (вода), сонячний (окуляри), різний (кольори).

ВЧИМОСЯ ПОРІВНЮВАТИ

1. Прочитайте уривок зі щоденника Мицика.
Яке припущення він висуває? Як його доводить?

22 березня

Мені здається, що тітонька Марина мене боїться.

У неї в окулярах збільшувальні скельця. Коли я дивлюся їй в очі, то бачу справжні чайні блюдця. Отже, я їй теж здаюся значно більшим, ніж насправді.

Може, вона вважає мене за слона? Слони теж сірого кольору. І у них теж великі гарні вуха. Тільки хвіст у слонів спереду, а не ззаду, як у мишей. Але ж тітонька Марина може цього не знати і тому боїться.

Я радий, що я не слон. Якби я був великим, як слон, то як би я міг бігати під буфетом і пролазити у свою нірку?

1. Свій запис Мицик підкріпив схемою. Поясніть схему. Навіщо використано прикметники?

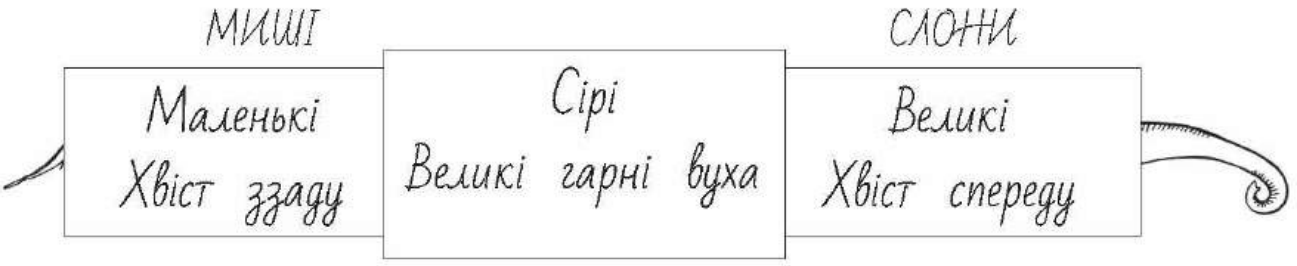

2. Що не так? По черзі читайте речення і виправляйте помилки. Виправлені речення запишіть.

Мицик сірий, а слон великий.
Влітку канікули, а взимку холодно.
Кит великий, а медуза слизька.
Страус швидкий, а жирафа ще вища.

3. Поставте іменники з прикметниками в однині.

Збільшувальні скельця, справжні чайні блюдця.

4. Порівняйте дві будь-які тварини. Запишіть 3–5 речень.

ВЧИМО МОВУ

ДІЄСЛОВО

1. Що роблять діти на малюнках? Які слова, що називають дії, ви використали? Складіть речення за малюнками. Одне речення запишіть. Підкресліть слова — назви дій.

Дієслово — це частина мови, що називає дію предмета. Дієслова відповідають на питання *що робити?, що зробити?, що робить?, що зробить?, що робив?, що буде робити?*.

2. Запишіть питання, на які відповідають подані дієслова, за зразком.

Бігає (що робить?), побіг, біжить, бігав, бігатиме.

3. Прочитайте дві групи слів. Які це частини мови? Поясніть, як ви міркували. Складіть усно речення зі слів двох груп за зразком: Жаба стрибає.

Жаба, вуж, метелик, людина, риба.

Літає, повзає, плаває, ходить, стрибає.

4. Складіть речення, додавши до пари іменників дієслово. Які слова-помічники ви використали?

Корова — молоко; машина — колесо; газета — стаття; музей — меч; вівця — вовна; ліки — аптека; дерево — ліс.

5. Спишіть три речення з улюбленої книжки. Підкресліть дієслова.

ОПИСУЄМО СВІЙ ДЕНЬ

1. Прочитайте вірш Григорія Фальковича «Приємна зустріч». Слів якої частини мови найбільше у вірші? На яке питання відповідають всі дієслова, крім першого?

Йшли. Угледіли. Спинились.
Підійшли. Порозумілись.
Дещо спільне пригадали.
Головами похитали.
Пожурились, повсміхались.
І шляхетно попрощались.
Гарних навчені манер –
Доберман і фокстер'єр.

2. Поясніть, що таке гарні манери. Яких гарних манер ви дотримуєтеся?

3. Опишіть свій ранок, використовуючи тільки дієслова.

4. Прочитайте запис у щоденнику. Знайдіть дієслова. Поясніть уживання великої літери.

Середа, 8 квітня

Сьогодні я встав о сьомій годині. На сніданок з'їв вівсяну кашу з фруктами і випив какао. Потім поїхав до школи на трамваї. На першому уроці ми робили цікаві досліди з ґрунтом. У мене було п'ять уроків. Зі школи мене забрала бабуся. Ми пообідали в кафе. Потім пішли в басейн. Перед сном я читав про Карлсона.

5. Опишіть один зі своїх днів або день своєї мрії. Обговоріть тексти з товаришами.

ЗВУКОНАСЛІДУВАННЯ

1. Прочитайте. Що передається за допомогою виділених слів?

Сова могла запросто вполювати малого пташка: **хап — ковть** — і нема! А тоді — **г-гух!** — зривалася з високої гілки, розгорнувши крила (*Галина Вдовиченко*).

Звуконаслідування — це такі слова, що імітують, відтворюють звуки навколишнього світу.

2. Опишіть, що зображено на малюнках. Гучно вимовте надруковані слова. Складіть речення за зразком:

Двері бахкають.

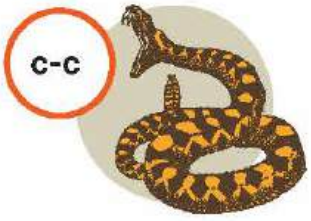

3. Спишіть, вставляючи пропущені букви. Звуконаслідування підкресліть.

По..зд зашипів і зупинився. Вже здалеку чути кумка..я жаб. Горобці весело зацвірін..кали. Під мостом плюскотіла річка. Як ..вінок задзеленчить, дзвінко ..мелик задзижчить.

4. Закінчіть речення, використавши дієслова-звуконаслідування. Запишіть за дві хвилини якомога більше варіантів.

На сільському подвір'ї мекають кози, … .

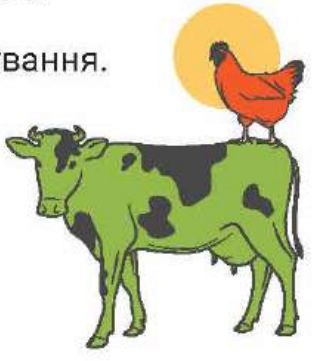

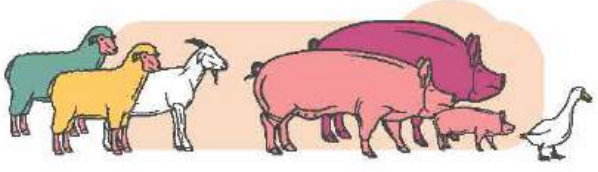

5. Спишіть, вставляючи пропущені слова-звуконаслідування.

Щоб відкрити файл, двічі … лівою кнопкою миші по його значку. Коли вода в чайнику закипить, свисток … . Коні … копитами по бруківці.

ПОМІЧНИКИ ПІЛОТІВ: СИГНАЛЬНИКИ

Аеропорт — це громадське місце, у якому треба дотримуватися встановлених норм і правил. І літакам теж. Інакше можуть пошкодитися повітряні кораблі та загинути люди.

Пілоти в кабіні мають дуже обмежений огляд. Пересуватися по аеродрому їм допомагають спеціальні регулювальники, або сигнальники.

Оскільки двигуни літаків надзвичайно шумні, сигнальники віддають команди за допомогою жестів. Вони повідомляють пілотам, що потрібно зробити, та підтверджують чи відхиляють запити пілотів. Сигнальники можуть мати світловідбивні жезли, щоб пілоти краще їх бачили в сутінках чи в тумані.

Ось кілька прикладів команд сигнальника.

Зупиніться!

Повільно перехрещуємо руки, підняті вгору. (Швидко перехрещуємо — негайно зупиніться).

Рухайтеся на мене!

Рухаємо руками в напрямку до себе.

Запустіть двигун!

Ліву руку піднімаємо перед собою, права рука виконує колові рухи (ніби обертається турбіна чи пропелер).

1. Дайте відповіді на запитання. Одну відповідь запишіть.

Чому аеропорт називають громадським місцем?

Яким образним висловом названо літаки?

Що трапиться в аеропорту, якщо не дотримуватися правил?

Навіщо в аеропорту регулювальники?

Чому сигнальники віддають команди за допомогою жестів, а не словами?

Для чого сигнальникам світловідбивні жезли?

2. Потренуйтеся показувати і вгадувати команди сигнальника.

3. Знайдіть у підписах спонукальні речення. Без якої частини мови вони неможливі?

4. Спишіть два спонукальні речення. Переробіть їх так, щоб вони виражали не наказ, а прохання.

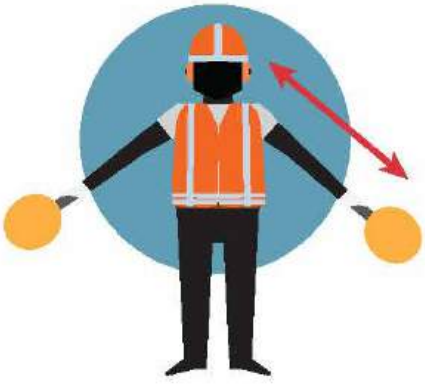

Поверніть ліворуч!

Права рука витягнута вбік, ліва згинається і розгинається в лікті.

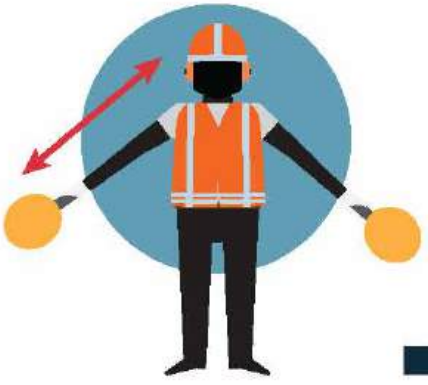

Поверніть праворуч!

Ліва рука витягнута вбік, права згинається і розгинається в лікті.

ОПИСУЄМО ПОРЯДОК ДІЙ

1. Прочитайте речення в правильному порядку. Запишіть інструкцію.

Після того з темної тканини виріжте частини вух, ніс, очі та приклейте.

Потім олівцем обмалюйте деталі на тканині і виріжте.

Насамкінець зробіть розрізи для вух і льодяника. Просуньте їх крізь прорізи.

Спочатку намалюйте на папері шаблон і виріжте.

2. Підкресліть дієслова. Обведіть слова, які вказують на порядок дій. Який тип речення вжито?

3. Уявіть, що ви: вже зробили мишку; збираєтеся робити. Розкажіть про це, продовживши речення. Які слова в реченнях змінюються?

А. Спочатку я намалювала... Спочатку ми намалювали...

Б. Спочатку я намалюю... Спочатку ми намалюємо...

4. Прочитайте. Коли потрібно описувати порядок дій? Що може трапитися, коли порушити порядок дій?

5. Розгляньте малюнки. Прочитайте слова.

Намастити, клей, частина, малюнок, картон

Посипати, насіння, намащений, ділянка

Вам потрібні: кольоровий картон із малюнком, насіння, клей ПВА

Струсити, зайвий, насіння

Повторити, новий, ділянка, інший, насіння

6. Складіть і запишіть інструкцію. Підкресліть дієслова.

7. Запишіть за зразком. Усно поставте питання до кожного дієслова. Чим відрізняються пари дієслів?

Малює — малюють, вирізає — ..., читає — ..., пише — ....
Приклеїла — приклеїли, їхала — ..., сиділа — ..., питала — ....

8. Напишіть інструкцію «Як робити ...». Виріб виберіть самі.

ЗАПИСУЄМО РЕЦЕПТИ

1. Прочитайте рецепт. Випишіть ключові слова.

Бананово-малиновий коктейль

Покладіть банан у морозилку на 10 хвилин, щоб він трохи затвердів. Потім помийте малину. Очистіть банан і наріжте шматочками.

Помістіть банан і малину в блендер. Після того додайте морозиво і подрібнені волоські горіхи. Змішайте все до однорідної консистенції.

Налийте у склянки.

Смачного!

Складіть список продуктів, які потрібно купити в магазині, щоб приготувати страву. Це і будуть ключові слова рецепта.

Що потрібно:

банан

ківі

яблуко

груша

збиті вершки

або сік

чи сироп

2. Випишіть усі дієслова з рецепта. За їх допомогою розкажіть, як приготувати бананово-малиновий коктейль.

3. Прочитайте речення в правильному порядку. Запишіть рецепт фруктового салату. Використовуйте слова **спочатку**, **потім** тощо.

Поклади в салатницю.
Очисти фрукти від шкірки.
Помий фрукти.
Покрий збитими вершками.
Поріж на невеликі шматочки.

4. Підкресліть дієслова в рецепті. Порівняйте їх із дієсловами з вправи 1. Що ви помітили?

5. Запишіть рецепт вашої улюбленої страви.

СКЛАДАЄМО ТЕКСТИ

СКЛАДАЄМО РЕЦЕПТИ

1. Запишіть розмову дітей у формі діалогу. Допишіть ще одну репліку.

2. Поділіть слова (які можливо) на склади різними способами.

Капуста, морква, олія, сіль.

3. Заповніть таблицю.

	букви	звуки
олія		
сіль		

4. Прочитайте ключові слова. До якої частини мови належать слова в кожному рядку?

Капуста, морква, сіль, олія.
Пошаткуємо [1], натремо, поллємо, посолимо, перемішаємо.
Овочевий, смачний, вітамінний, корисний.

5. Дайте відповіді на запитання.

- Який салат ми будемо готувати?
- Які продукти візьмемо для салату?
- Як готуватимемо салат? Що зробимо спочатку, що потім, що після того?
- Який салат у нас вийде?

[1] ***Шаткувати*** — *різати на тонкі довгі смужки.*

6. Напишіть розповідь «Як ми будемо готувати салат».

СКЛАДАЄМО РОЗПОВІДЬ

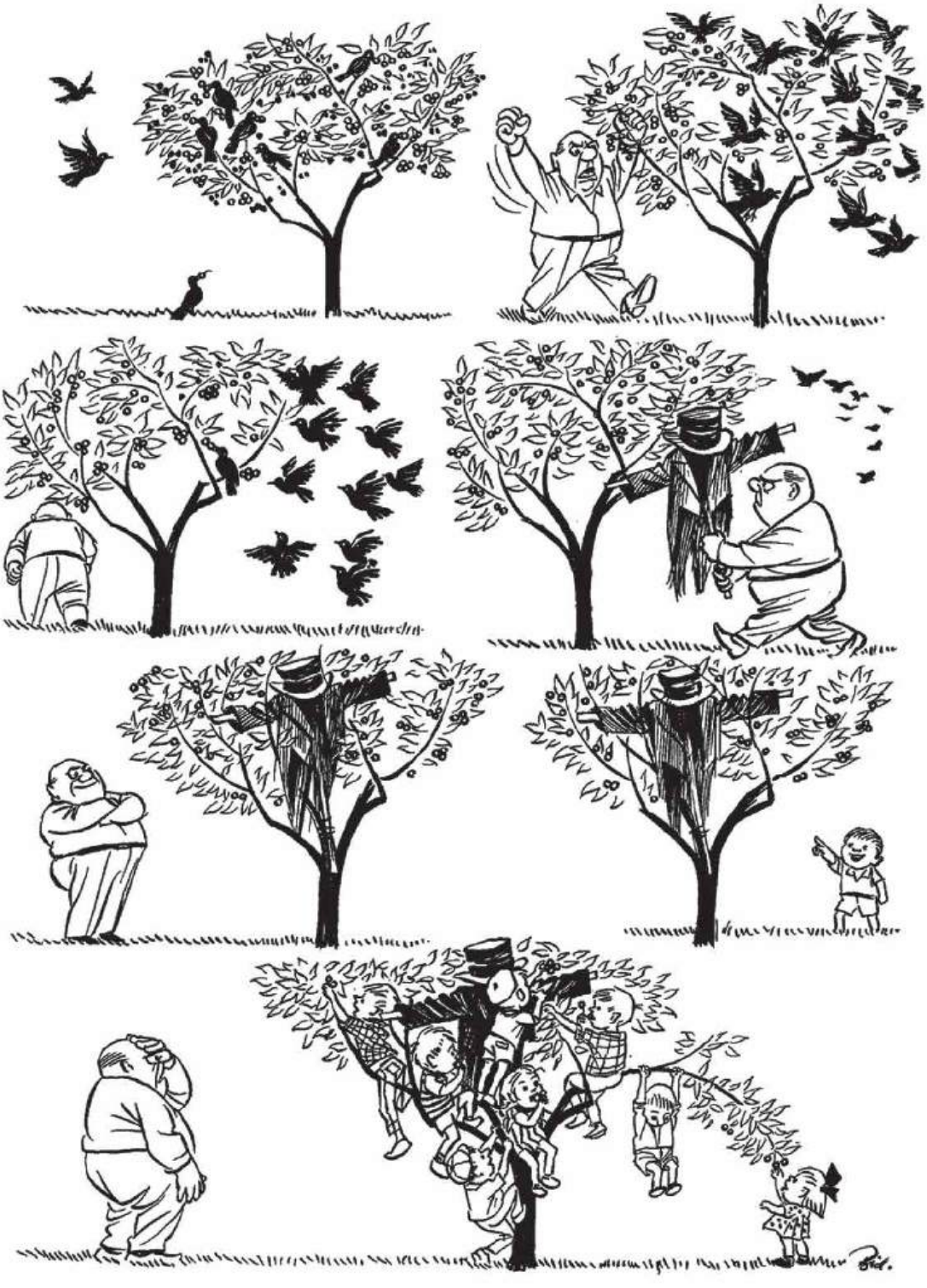

Герлуф Бідструп. Вишня

1. Прочитайте два тексти. Який з них із газети, а який — з довідника?

А. Шпаки — всеїдні. Їдять хробаків, личинок комах, коників, павуків, метеликів. З рослинної їжі — насіння і плоди (ягоди, яблука, груші, сливи, вишню та ін.). Здатні завдати серйозної шкоди зерновим посівам і виноградникам. Збиваються в зграї. У небі можна побачити групи в кілька тисяч особин.

Б. «Знаєте, які вони розумні, ці шпаки? Оце дивлюся з вікна: летить до двору ціла зграя. Спочатку сяде на отій акації і, якщо мене немає у дворі, — миттю на вишню. Сторожував їх ледь не день і ніч. Тільки чорна пташина хмара з'являлася на горизонті, відразу ж брався за мітлу та біг відганяти непроханих гостей».

2. Пригадайте, що таке **іменник**, **прикметник**, **дієслово**. Спробуйте описати серію малюнків тільки за допомогою однієї частини мови:
варіант 1 — іменників,
варіант 2 — прикметників,
варіант 3 — дієслів.

Обговоріть результати. Якому варіанту було найлегше, а якому — найважче? Чому?

3. Прочитайте пам'ятку.

Як я складаю розповідь за малюнками

1. Я уважно дивлюся на кожен малюнок.
2. Я звертаю увагу: Хто є героєм розповіді? Де відбуваються події? Що відбувається?
3. Я придумую речення до кожного малюнка.
4. Я записую розповідь.
5. Я перечитую свою розповідь і перевіряю її.
6. Я придумую назву для розповіді.

4. Складіть розповідь за малюнками. Використовуйте слова, які вказують на послідовність подій.

ЧИТАЄМО ВІРШІ ПРО ВЕСНУ

Встала весна, чорну землю
Сонну розбудила,
Уквітчала її рястом[1],
Барвінком укрила;
І на полі жайворонок,
Соловейко в гаї
Землю, убрану весною,
Вранці зустрічає.

Тарас Шевченко

А вже красне[2] сонечко
Припекло, припекло,
Ясно щире[3] золото
Розлило, розлило.

На вулиці струмені
Воркотять, воркотять,
Журавлі курликають
Та летять, та летять.

Засиніли проліски
У ліску, у ліску.
Швидко буде земленька
Вся в вінку, вся в вінку.

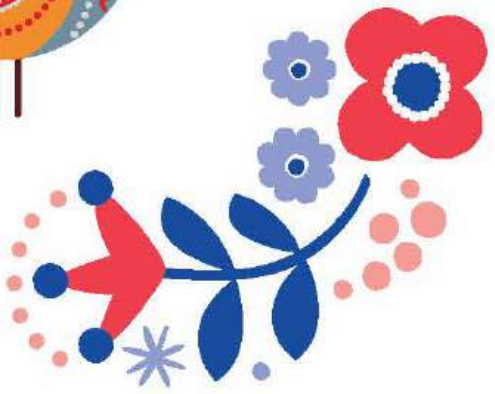

Ой сонечку-батечку,
Догоди, догоди!
А ти, земле-матінко,
Уроди́, уроди́!

Олександр Олесь

[1] ***Ряст*** *— одна з найперших весняних рослин.*
[2] ***Красне*** *— красиве.*
[3] ***Щирий*** *— справжній.*

ВЕСНА-КРАСНА

Як прийшла весна-красна,
Не складала рук вона:
Спершу пташку із мандрівки
Повернула до домівки,
Потім з хмари на лану
Полила озимину.
Сонцем бризнула навколо,
Трактор вивела у поле,
Звеселила луки, гай
І увесь наш рідний край.

Лідія Компанієць

СИНІ ДНІ

– Здрастуй, море!
Як тебе звуть?
– Звуть мене Чорним
За люті шторми.
– Чом же ти, море,
Синє в ці дні?
– Синє, бо небо
Скупалось в мені.
Синє тому,
Що зацвів і запах
Синій бузок
На моїх берегах.

Анатолій Качан

1. Чим особлива пора року весна? Як її особливості відображено у віршах?

2. Доведіть, що у віршах весна, земля, струмки зображуються як живі істоти. За допомогою яких дієслів вони «оживляються»?

3. Які слова знаходять поети, щоб розповісти про пробудження природи?

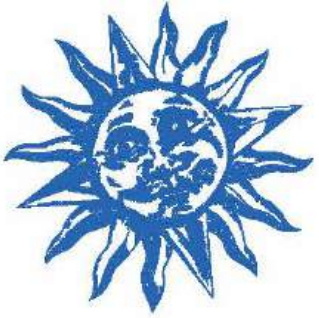

Міра для часу

Предмети рахувати дуже просто: один, два, три, чотири... Виміряти невелику відстань теж нескладно. Потрібно мати тільки якусь міру. Навіть тепер ми міряємо відстань так, як це робили первісні люди — рахуємо кроки.

Набагато важче знайти міру для часу. Тут ані пальці, ані кроки не допоможуть. Міру треба було шукати в природі.

Найдавнішим «годинником», який ніколи не зупиняється й не ламається, виявилося Сонце. Ранок, день, вечір, ніч. Не такі вже й точні міри, та первісній людині цього було досить. Потім люди навчилися визначати час більш точно: удень — по Сонцю, а вночі — по зірках.

По Сонцю та зірках можна визначати час доби. Одначе потрібні були й великі міри часу. Люди дуже давно помітили, що дні стають то коротшими — взимку, то довшими — влітку. Проміжок часу від одного літа до іншого — ось зручна велика міра. Нею користуємося й ми з вами. Ми її звемо рік.

Тільки в давнину рік починали не взимку, а влітку. Початком року люди вважали найдовший за весь рік літній день — по-нашому 21 червня.

А як розділити рік? На допомогу прийшов Місяць. Люди помітили, що від одного повного місяця до другого проходить майже тридцять діб. Так з'явилася ще одна міра часу — місяць. Потім місяць стали ділити ще на чотири частини. Із цих чвертків місяця народилися наші тижні. Отже, всі головні міри часу — добу, місяць та рік — люди перейняли у природи.

Перший календар, схожий на нинішній, з'явився близько двох тисяч років тому.

Ірина Андріанова

1. Які міри часу ви знаєте?

2. Як Сонце і Місяць допомогли людині вимірювати час?

3. Навіщо потрібно вимірювати час?

ВИВЧАЄМО КАЛЕНДАР

1. Розгляньте календар. Дайте спочатку коротку відповідь на кожне запитання, а потім повним реченням.

1. Скільки днів у місяці?
2. У який день тижня почнеться наступний місяць?
3. Скільки п'ятниць у цьому місяці? Це більше, менше чи так само, скільки субот?
4. Якщо сьогодні восьме, а 31-го закінчується навчальний рік, скільки ще днів ви маєте вчитися?
5. Який день тижня 31-ше число?
6. Чому деякі дні позначено червоним кольором?

2. Відповіді на запитання 2, 3, 5 запишіть. Підкресліть дієслова, усно поставте до них питання.

3. Поставте одне одному по три запитання за календарем і дайте на них відповідь.

4. Складіть прислів'я зі слів.

Купиш, гроші, час, за, не.
Доженеш, і, згаяного, не, конем, часу.

5. Запишіть, на які дні цього року припадають дні народження членів вашої родини, за зразком.

День народження моєї мами 19 вересня, у четвер.

КОТРА ГОДИНА?

Стоїть собі годинник
На столику у нас,
Години та хвилини
Відстукує весь час.
Його блискучі стрілки
Не спиняться ніяк,
І завжди чути тільки:
Тік-так,
Тік-так,
Тік-так.

Пора, пора вставати!
Минула ніч давно.
Прокиньтеся, малята,
Погляньте у вікно.
Надворі сонце світить,
Цвіте червоний мак.
— Вставайте, любі діти!
Тік-так,
Тік-так,
Тік-так.

Пів на другу
або
Перша година
тридцять хвилин

У школі сміх та галас,
Гуляє дітвора.
Набігались, награлись –
Обідати пора.
А може, не пора ще?
Ну, хто подасть нам знак?
Годинник зна найкраще:
Тік-так,
Тік-так,
Тік-так.

Заходить сонце красне.
Іде нічна пора.
Лягає спати вчасно
Слухняна дітвора.
Сплять люди і тварини,
І тихо й темно так...
Не спить лише годинник:
Тік-так,
Тік-так,
Тік-так.

Наталя Забіла

П'ята година

1. Виразно прочитайте вірш. Знайдіть речення з **!** та **?**. Для чого вживаються ці знаки?

2. Поясніть значення виділеного слова. Скористайтеся визначенням із словника.

Годинник **стоїть**, треба завести. Годинник **стоїть** на столику.

СТОЯТИ, стою, стоїш
1. Бути поставленим, міститися на якій-небудь горизонтальній поверхні. *У залі стояв великий овальний стіл.*
2. Не рухатися, залишатися на тому самому місці. *Чого ж це я стою?*
3. Не діяти, не працювати (про завод, фабрику, механізм і т. ін.). *Фабрика стоїть — сталася аварія.*

3. Виберіть з рамки антонім і синонім до дієслова **стоїть** у першому реченні вправи 2.

Біжить, зупинився, лежить, іде, запізнюється.

4. Доберіть антоніми і синоніми до дієслів **прокидатися**, **говорити**.

5. Спишіть спонукальне речення з другої строфи вірша «Котра година?». Підкресліть дієслова, поставте до них питання.

6. Потренуйтеся відповідати на запитання «Котра година?».

Четверта година
п'ятнадцять хвилин
або
П'ятнадцять по четвертій
або
Чверть на п'яту

Дванадцята година
сорок п'ять хвилин
або
За п'ятнадцять перша
або
За чверть перша

Подорож листочка

У великому лісі, де росте стільки дерев, що полічити їх можна приблизно за сто років, жив маленький листочок. Він ріс на одному дереві разом зі своїми братами. Їх були тисячі й тисячі.

Маленький листочок був таким самим, як усі його родичі. Він так само шелестів на вітрі, так само щоранку повертався до сонечка і жадібно пив вологу, коли в лісі йшов дощ. Але дечим він відрізнявся від своїх братів.

Листочок був дуже допитливим. Звісно, він не міг ні ходити, ні літати: його хвостик міцно тримався за гілку. Однак якщо зловити подих вітерцю і трохи піднятися вгору, можна побачити, що є далеко за лісом. Там виблискувало сріблом щось незвичайне.

А ще маленький листочок любив, коли на нього сідав метелик. Він часто спостерігав за птахами. Вони піднімалися дуже високо, навіть вище від крони його рідного дерева. І листочок трохи заздрив їм.

Він дуже любив своє дерево, гілку, за яку звик триматися, а також своїх братів. Однак усе-таки мріяв, що колись зможе побачити світ. Він не знав, що таке «світ», але чув розмови птахів і звірів.

— Я знаю кожну гілочку свого дерева, кожен листок. Я вивчив усі квіточки і травинки на рідній галявинці. І мені так хочеться подорожувати, пізнавати нове.

Та час минав, а в його житті нічого не змінювалося.

І ось одного разу вітер подув не легенько, як завжди, а сильно-пресильно. Листочок спочатку намагався втриматися за гілку, але незабаром йому забракло сили, і він... полетів.

Листочок обертався в повітрі. Йому було легко і весело.

— Я лечу! Я здіймаюся вгору!

За Наталією Чуб

1. Уривок з оповідання «Подорож листочка» — це зачин, основна частина чи кінцівка?

2. Що спільного в листочка з його братами, а чим він відрізняється?

3. Запишіть: Що любив листочок? Що він хотів? Прочитайте одне одному свої відповіді. Потім перекажіть відповіді одне одного.

4. Придумайте продовження казки про листочок.

5. Виберіть правильну, на вашу думку, відповідь на запитання. Відповідайте повними реченнями.

Яким словом можна замінити слово **подорож** у заголовку?

А. Поїздка. **Б.** Мандрівка. **В.** Похід.

Що означає слово **допитливий**?

А. Непосидючий. **Б.** Старанний. **В.** Цікавий.

Що означає слово **забракло** у реченні «Незабаром йому забракло сили, і він... полетів»?

А. Не вистачило. **Б.** Додалося. **В.** Захотілося.

6. Знайдіть у двох стовпчиках антоніми. Запишіть їх парами.

підніматися	вниз
великий	ненавидів
вгору	відпустив
легенький	маленький
тримав	сильний
любити	опускатися

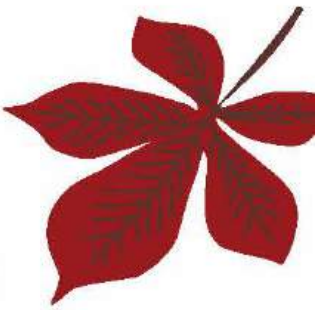

7. Перечитайте другий абзац. Змініть його так, щоб ішлося про події, які відбуваються тепер.

8. Спишіть, вибираючи букви з дужок.

Л(е, и)сточок, дер(е, и)во, л(у, ю)бив, жи(т, тт)я.

9. Поділіть слова для переносу.

Маленький, нього, хвостик.

10. Випишіть дієслова з першого абзацу. Поставте до них питання.

Чорна-чорна курка

Перша в курнику прокидається чорна-чорна курка. Розплющує очі й — пур-рх! — зістрибує з сідала. Мить — і непосидючка вже надворі. Цікавість жене її за поріг, шкода курці пропустити щось надзвичайне.

До стовбура старого горіха хтось приставив драбину. По ній чорна-чорна курка вилізла на дерево. Роззирнулася: як тут добре! Цур, на цій гілці буде моя хатка! Видно звідси далеко-далеко. Аж за паркан.

Оглядає курка світ довкола, дух затамувала. Стежка в траві губиться... На віддалі ліс та річка... Усе з висоти видається інакшим. Грушка біля хати не така велетенська. Курка вперше бачить згори кущі смородини та малини. Наче з неба! Почувається птахою з дужими крилами. Що то значить на дереві опинитися.

— Що ти там поробляєш, куцохвоста? — зупинився під деревом Бровко.

Курка глянула вниз:

— Тут моя хатка.

— Кури на горіхах не живуть, — присадив її Бровко. — Вони мають курник і сідало, загін та подвір'я. Спускайся, бо гепнешся додолу.

— Я гепнуся?! Глянь-но на мене!

Курка підстрибнула й злетіла з гілки в траву, щосили махаючи крилами.

— Бачив? Я вмію літати!

За Галиною Вдовиченко

1. Випишіть незрозумілі слова і з'ясуйте їхні значення у тлумачному словнику.

2. Порівняйте курку і листочок з «Подорожі листочка».

ПИШЕМО ПРАВИЛЬНО

ДОСЛІДЖУЄМО МОВУ ТВОРУ

1. Поясніть одне одному значення слів.

Непосидючка, сідало, цур, дужий, куцохвоста, курник, присадити, загін.

2. Виразно прочитайте діалог курки з Бровком.

Знайдіть питальні і спонукальні речення, поясніть уживання розділових знаків.

Знайдіть звертання. Спишіть по одному питальному і спонукальному реченню.

3. Позначте корінь у споріднених словах. До яких частин мови належать ці слова?

Підстрибнула, стрибок, стрибунець, зістрибує.

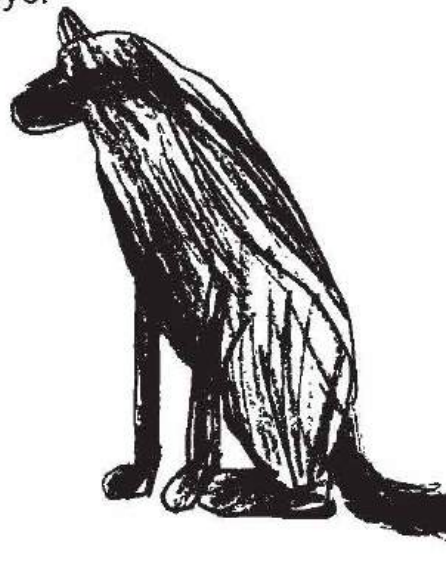

4. Доберіть синоніми до слів.

Гепнулася, велетенська, дужий.

5. Випишіть з оповідання три дієслова разом з іменниками, з якими вони пов'язані, за зразком.

Курка (що зробила?) роззирнулася.

6. Поясніть значення виразів, використавши пояснення з рамок. Усно складіть речення з виразами.

Затамувати дух, дати духу, дух упав.

Втратити бадьорість, віру в свої сили	Припинити дихати від сильного хвилювання	Дуже сварити

7. Напишіть відповідь на запитання: «Чому Бровку не подобається поведінка курки?»

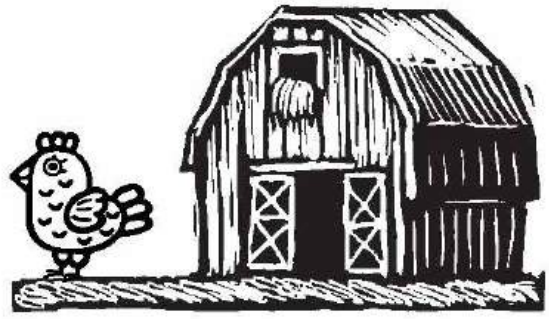

1. Прочитайте ще один уривок з казки «Чорна-чорна курка».

Чорна-чорна курка

Продовження

Сірий гусак осудливо похитав головою. Чого курці на дерево пхатися? Чого вона там загубила? Гуски ґелґотіли, підтакуючи. Справді, курко, знай своє місце. Ти ж не горобець, не сойка, щоб на гілках розсідатися. Ото вже дивачка!

...До чорної-чорної курки приєдналися подружки. Добре вп'ятьох сидіти в горіхових хатках. Ніхто їх тут не помічає, а вони згори бачать усіх. Теревенять стиха.

— Я пам'ятаю, — каже чорна-чорна курка, — як мене купували на базарі разом з іншими курчатами. Нас додому в кошику несли. Я бачила річку, і кладку, і камінці у воді. Ми були пискливі, мацюпунькі, зозулясті. З нами ще один горобчик був, перед самими воротами з кошика випурхнув...

— Ну... Я більше про майбутнє думаю, — одказує біла курка. — Про те, що ми виростемо, почнемо нести яйця...

— Це що, мрія в тебе така?

— Швидше плани такі. Ми ж курки. Наше діло — нести яйця.

— Що ще у тебе в планах?

— Їсти, пити, триматися свого подвір'я...

— А мені нецікаво лише їсти, пити, триматися свого подвір'я... Чекати, поки почну нести яйця. Мені цього замало.

— А що тобі цікаво?

— Літати.

— Літати?!

— Літати! Це головне і це — раз. Два — обстежувати територію, шукати, вишукувати, знаходити різні цікавинки, робити відкриття. А ще — історії розповідати, це я теж люблю, і це три.

— Оповідачка-вигадниця!
— Ну так...
— Шукачка-винахідниця!
— Ага.
— На-дерево-видряпа́льниця!
— Точно...

За Галиною Вдовиченко

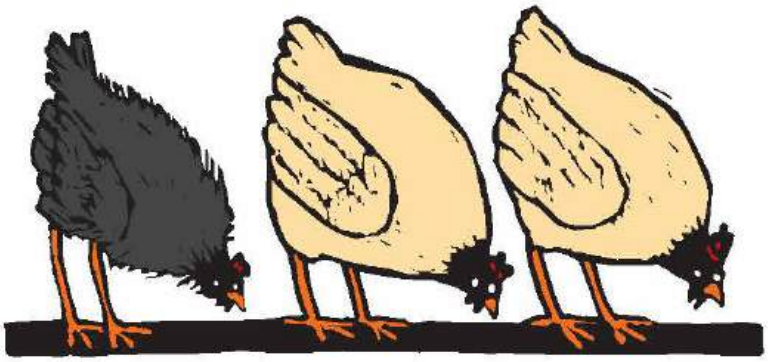

1. Як ставляться гусак та гуски до чорної курки (захоплюються, засуджують, їм байдуже)? Як її називають? Чому?

2. Запишіть:

А. Плани чорної курки.
Б. Плани товаришки.

Порівняйте їхні плани. Підкресліть дієслова.

3. Як називають товаришки чорну курку? А як вона до цього ставиться?

4. Знайдіть зайве слово в кожному ряду. Поясніть свою думку.

Теревенять, балакають, мовчать, говорять.

Винахідниця, винахід, похід, винахідливий.

5. Спишіть, вставляючи пропущені букви.

Горобец.., со..ка, подру..ки, зозул..сті.

6. Поділіть слова (які можна) для переносу.

Вп'ятьох, мацюпунькі, яйця, мрія, їсти, відкриття.

7. Доберіть до кожного дієслова спільнокореневе слово — іменник за зразком.

Шукати — пошук, відкривати — ...,
цікавитися — ..., винаходити — ...,
розповідати — ..., знаходити — ....

ДОСЛІДЖУЄМО ГАЗЕТУ

1. Розгляньте фрагменти газети, створеної вашими ровесниками.

ЗНАЙ, ЛЮБИ, БЕРЕЖИ 2-В КЛАС № 7 — 9 листопада 2018 року

НАША МОВА

У НОМЕРІ

• ІНТЕРВ'Ю • ВЕСЕЛА НАУКА • ОПИТУВАННЯ • ЦІКАВІ ЗАВДАННЯ • МИ РЕКОМЕНДУЄМО • ВІРШІ •

Велика буває користь від учення книжного... Той, хто читає книги, бесідує з Богом або святими мужами.

Преподобний **Нестор-літописець**

СЛОВО РЕДАКТОРА

Я хочу знати багато мов. Хочу побачити світ і вільно спілкуватися з різними людьми. І я люблю українську мову: люблю читати українською гарні книжки, дивитися мультфільми з українським перекладом. Нам треба вчитися, бути порядними, досягти чогось у житті. Тоді нас поважатимуть — і поважатимуть нашу мову. Головне — не робити поганих вчинків і не говорити дурниць. Бо дурниця залишається дурницею будь-якою мовою.

Іван ТИМЧУК

9 ЛИСТОПАДА — ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

Звідки ми дізнаємося про далеке минуле? Про нього нам розповідають давні предмети, пам'ятки. А свідки подій розказували про те, що було колись, своїм дітям, онукам. Щоб не забути й не переплутати, найважливіше записували. І починалися ці записи словами: «В літо...». Літо у перекладі з давньоруської мови означає «рік».

З року в рік записували монахи основні події — складали літописи. Кожний давньоруський літописець брав за основу працю свого попередника, доповнював і продовжував її.

9 листопада ми вшановуємо пам'ять найвідомішого давньоруського літописця — Нестора, який жив 1000 років тому. Саме завдяки його «Повісті минулих літ» ми знаємо, «звідки пішла Руська земля».

Підготувала **Марія ЗАЛЕВСЬКА**

ЩО Б ТАКЕ ЗРОБИТИ, КОЛИ НЕМА РОБОТИ?

МИ РЕКОМЕНДУЄМО

Можна трохи попоїсти,
Трохи подрімати,
Книжку потім взяти
в руки,
Трохи почитати.

Олег СКРИПКА
український музикант

КНИЖКУ ПОЧИТАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Оля ПОВХ

Раджу прочитати книжку естонського письменника Ено Рауда «Муфтик, Півчеревичок та Мохобородько». Герої книжки — маленькі чоловічки, з якими трапляються різні кумедні пригоди. Наприклад, вони рятують місто від пацючої зграї з допомогою котячої зграї.

КОНСТРУЮВАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Захар СМАЛЬ

Я дуже люблю будувати моделі з конструктора «ЛЕГО». Я вже зробив павука, драгстера, бойову машину та ін. Коли я був маленький, мене вчив конструювати тато. Тепер ми часто будуємо разом. А ще я люблю читати книжки про різну техніку.

ТАНЦЮВАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Ніка ДОРОШЕНКО

Я люблю танцювати. Танець робить людей красивими й сильними. Він поліпшує настрій. А людина в гарному настрої дивиться на світ радісно.

ГРАТИ В КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ

РЕКОМЕНДУЄ

Олег МАЗУР

Моя улюблена гра — «Майнкрафт». У ній можна з блоків збудувати цілий власний світ — видобувати корисні копалини, створити місто, приручити вовка. Багато ще чого можна...

2. Письмово дайте відповіді на запитання.

Як називається газета? / Коли і до якого свята видано газету? Хто такий Нестор? / Скільки рубрик у газеті? / Запишіть їхні назви.

3. Підкресліть у відповідях слова з подовженими м'якими приголосними. Поставте наголоси у словах з ненаголошеним [е].

4. Усно дайте відповіді на запитання анкети. Полічіть, скільки учнів у вашому класі дали відповідь «Так» на кожне запитання. Побудуйте діаграму.

1. Ви спілкуєтесь українською мовою з мамою чи татом *(хоча б з кимось одним)*?
2. Ви спілкуєтесь українською мовою з бабусею чи дідусем *(хоча б з кимось одним)*?
3. Ви спілкуєтесь українською мовою з учителями в школі?
4. Ви спілкуєтесь українською мовою з однокласниками?
5. Ви переходите у спілкуванні з української мови на іншу?

5. Прочитайте «Слово редактора». А що, на вашу думку, треба робити, щоб поважали нашу мову?

6. Пройдіть тест «Весела наука без лози і бука». Порівняйте свої результати.

Як правильно закінчити речення?

Уроки закінчилися, і діти сказали вчительці...

а) допобачення
б) до побачення
в) до побачиння
г) допабаченя

Яке слово правильно поділено для переносу?

а) ча-йник
б) ра-йон
в) я-лина
г) ґуд-зик

У якому слові правильно поставлено наголос?

а) колесо́
б) дрова́
в) верба́
г) подру́га

Вставте замість рисочок букви так, щоб можна було прочитати слова.

— о — о — о —
— о — о — о —
— о — о — о —
— о — о — о —

Здійсніть перетворення, змінюючи лише одну букву.

МИШКА → КІШКА
КОЗА → ВОВК

7. Уявіть, що ви готуєте матеріал у рубрику «Ми рекомендуємо». Кількома реченнями дайте відповідь на запитання «Що б таке зробити, коли нема роботи?».

ПОВТОРЮЄМО В КІНЦІ РОКУ. ТЕКСТ

Який текст називається описом, а який — розповіддю? До якого тексту можна поставити питання *що сталося?*, а до якого — *який?, яка?, яке?, які?*.

1. Прочитайте речення так, щоб вийшов текст. Це опис чи розповідь? Запишіть текст. Знайдіть зачин, основну частину і кінцівку. Придумайте назву.

1. Раптом подув вітер. І від квітки залишилося тільки стебельце. 2. Хлопчик зірвав квітку, схожу на пухнасту кульку. Він подарував її мамі. 3. Маленький Сергійко з мамою гуляв у парку.

2. Придумайте кінцівку.

У БІБЛІОТЕЦІ

Учні 2-Б класу прийшли в бібліотеку.

Зоя і Оля вибрали веселі історії. Максим знайшов книжку про динозаврів. Олег вирішив узяти збірник цікавих задач.

3. Прочитайте. Це опис чи розповідь? Знайдіть зайве речення.

Лисиця — дика тварина. Шерсть у неї пухнаста, руда. Дитинчат лисички називають щенятами. Вуха у тварини гостренькі і маленькі. Мордочка вузенька. Хвіст у лисички довгий, пухнастий. Лапи у неї короткі.

4. Прочитайте текст. Яке слово повторюється? Як можна поліпшити текст?

УЛЮБЛЕНА СПРАВА

Олег любить складати літаки з конструктора. Тато купив Олегу новий конструктор. Олег зробив чудову модель. Олег приніс літака до школи.

5. Напишіть кілька речень про свою улюблену справу.

ЧИТАЄМО І ОБГОВОРЮЄМО

Прекрасний принц

Біля столиці одного королівства оселився страшний дракон. Він був неперебірливий і жер усіх, хто траплявся йому на очі.

Якось він пообідав спеціальним підрозділом королівського війська, який мав його здолати. Тоді король проголосив: хто здолає тварюку, візьме принцесу собі за дружину.

Коли дракон порішив п'ятьох відчайдухів і двох королевичів, у королівство приїхав третій принц. Він встановив неподалік від драконячого кубла велику польову кухню. Незабаром звідти полинули неймовірно ласі запахи. На великій дошці він написав «Пікнік для дракона». Гігантському ящуру запах і так лоскотав носа, а коли він ще й прочитав напис, то запитав принца, що це все має означати.

Принц відповів, що відтепер на дракона щодня чекатиме гарненький обід, а меню буде постійно варіюватися.

Перша страва дуже припала драконові до смаку. То був запечений віслюк, фарширований смаженою вівцею. Ящур вирішив зазирнути до принца ще й завтра.

Наступного дня в меню був кит із грибами-лисичками, що викликало в дракона захват. На третій день він аж цямкав, пожираючи вепра під грибним соусом. Одразу по тому він здох у страшних муках через отруєння. Принцеса зраділа, що вийде заміж за хороброго чоловіка. Їхнє весілля гуло на всю країну.

1. Пригадайте казки, героєм яких є прекрасний принц. Що ви очікували прочитати, побачивши назву казки — «Прекрасний принц»?

2. Що спільного в прочитаній історії з відомими вам казками? Які герої, події тощо? А чого ви ніколи не зустрічали у знайомих казках?

Щоправда, вона трохи здивувалася, коли принц зізнався, що хотів би лишитися вдома та дбати про господарство. Але для неї це було добре. Бо сама вона була лікаркою-вухогорлоносом і щодня приймала купу пацієнтів. Тож принцеса дуже зраділа, що може смачно обідати й не думати про миття посуду. Та й білизну їй прати не доводилося — про все дбав принц.

Обох їхніх діток сповивав, купав і вдягав також принц.

Королю хотілося, щоб принц узяв на себе командування його військом. Однак принц завжди наголошував, що йому важливіше, аби дітки завжди мали чисті пелюшки, і що війни він вважає нелюдяними.

Коли король помер, його трон успадкував принцесин брат. Сама принцеса стала відомою лікаркою і їздила по всьому світу на лікарські конгреси, присвячені хворобам вух. Принц удома відповідав на телефонні дзвінки й допомагав дітям виконувати домашні завдання. І якби люди не знали, що колись він поборов дракона, то ніхто й уявити не зміг би, що він герой.

Багато жінок майже не бачили своїх чоловіків, бо ті постійно були на полях бою, у хрестових походах чи полювали на драконів. Так ось: ті жінки заздрили принцесі й казали, що її чоловік — справжній прекрасний принц.

Ніколаус Гайдельбах, Франц Голер.
Переклад Нелі Ваховської

3. Чому жінки заздрили принцесі?

4. Чи можна назвати принца справжнім героєм? Чому?

РЕЧЕННЯ

Які розділові знаки ставляться в кінці речень?

1. Прочитайте і спишіть. Правильно позначайте початок і кінець кожного речення. Знайдіть розповідне, питальне і спонукальне речення.

Хто здолав страшного дракона принц переміг ящура візьми принцесу собі за дружину

2. З поданих слів складіть і запишіть речення.

Воювати, хотів, принц, не.
Дітьми, він, за, доглядав.
Лікаркою, принцеса, відомою, стала.

3. Закінчіть речення.

Біля столиці одного королівства оселився...
Принцеса зраділа, що вийде заміж за...
Принц вважав війни...

4. Прочитайте. Це діалог чи монолог? Чому ви так думаєте? Поясніть уживання розділових знаків. Розіграйте.

— Знаєш, люба, я не хочу воювати.
— Чому? Ти ж справжній герой!
— Я краще подбаю, щоб у нас вдома було чисто й затишно.
— Це добре. Бо в мене стільки пацієнтів... І я зовсім не люблю готувати.

5. Поясніть одне одному значення слів.

Неперебірливий, відчайдух, пікнік, ласий.

6. Спишіть, вибираючи букви з дужок.

Весі(л, лл)я, картоп(л, лл)я, командува(н, нн)я, ми(т, тт)я, завда(н, нн)я, щод(н, нн)я, отрує(н, нн)я.

ЗВУКИ І БУКВИ

Яка різниця між звуком і буквою? Як ви відрізняєте голосний від приголосного, твердий приголосний від м'якого, а дзвінкий — від глухого?

1. Спишіть першу строфу. Поставте наголос у всіх словах. Цей вірш — діалог чи монолог?

ПОЛЬОВІ ДЗВІНОЧКИ

Піднімає **джміль** фіранку,
Каже: — Доброго вам ранку!
Як вам, бджілко, ночувалось?
Чи дощу не почувалось?

Виглядає **бджілка** з хатки:
— У дзвіночку добре спатки.
Цей **дзвіночок** — як намет.
Тільки **дощ** — як кулемет.

Ліна Костенко

2. Випишіть іменники з другої строфи в алфавітному порядку.

3. Опишіть виділені слова за зразком: букви, звуки, склади.

	букви	звуки	склади
каже	4	4	2

4. Поділіть слова для переносу по-різному.

Польові, піднімає, спатки, родзинка, бур'ян, сиджу, гілля.

5. Складіть звукову схему слова **дзвіночок**. Дзвінкі звуки обведіть.

6. Із кожного слова візьміть склад і утворіть нове слово.

1+2 їжа, ки**ли**ми ⟶ **їли**
1+1 візок, кнопка ⟶
2+1 мила, сказала ⟶
1+2+2 питаю, ворона, ноги ⟶
2+2+1 місто, природа, намет ⟶

Правдива історія про трьох поросят

Кожен знає історію про трьох поросят. Або ж думає, що знає. Я розповім вам маленький секрет. Тільки мені відомо, як усе справді було.

Я — вовк. Олександр Вовк. Можете називати мене Олесь. Не знаю, кому було вигідно зробити з мене **ВЕЛИКОГО СТРАШНОГО ВОВКА**. Так, вовки їдять милих звіряток — кроликів, овечок, свинок. Це життя. Якби вареники були милими, вас теж називали б великими і страшними.

Та історія — брехня. Усе сталося через нежить і склянку цукру.

Якось пік я пиріг бабусі на день народження. Я мав страшенний нежить. І в мене скінчився цукор. Тож я пішов по цукор до сусіда. Він був свинею. Причому не дуже розумною. Збудував собі хату з самої лише соломи. Уявляєте? Хто при розумі жив би в солом'яній хаті?

Звісно, тільки-но я постукав, двері впали. Я закричав: «Пане, ви тут?».

Відповіді не було. Я вже хотів іти додому. І залишити кохану бабусю без пирога. Аж тут мені засвербіло в носі... і я **ЧХНУВ**. І той бісів хлів розвалився! А посеред сіна лежала Перша Свиня. Нежива...

Я взяв би гріх на душу, якби залишив готову вечерю...

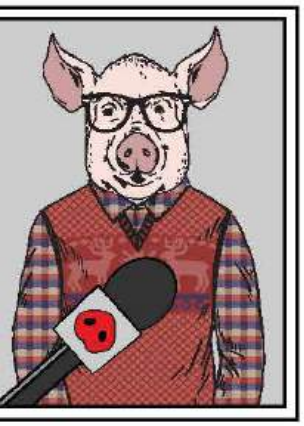

Стало трохи легше. Та цукру нема. Тому пішов до іншого сусіда. Це був брат Першої Свині. Розумніший, але не сильно. Він збудував хату із хмизу. Подзвонив у двері. Ніхто не відгукнувся.

— Пане, ви тут?

— Іди геть, вовче! Я голюся. Щетина сильно відросла.

У носі знову засвербіло. Я злився. Терпів. Намагався прикрити рота. Але все одно **ЧХНУВ!**

І ви не повірите: хата того кабанця розвалилась! Коли ж курява спала, він лежав мертвим.

Ви ж знаєте, що їжа псується. Тож я зробив єдину річ, яку міг та мусив зробити. Повечеряв знову. Мені було дуже кепсько...

У наступній хаті жив брат Першої та Другої Свині. Схоже, увесь розум сім'ї пішов до нього. Він побудував собі цегляну хату.

Постукав. Тиша. Покликав: «Пане, ви тут?» І знаєте, що той підсвинок відповів? «Іди геть! Не турбуй мене!» А мав же, мабуть, цілий мішок цукру. І не дав і дрібки! Яке свинство!

Я вирішив іти додому і зробити бабусі гарну вітальну листівку... Але мене здолав нежить. Я чхнув знову. І Третя Свиня пророхкала: «Забирайся до своєї облізлої бабці!».

Зазвичай я досить спокійний. Та якщо хтось ганьбить мою бабусю...

Коли приїхала поліція, я виламував двері. А потім журналісти дізналися про двох свиней, якими я повечеряв. І зробили з мене **ВЕЛИКОГО СТРАШНОГО ВОВКА** — вбивцю поросят. Бо кому цікаво читати про хворого вовка, який шукав цукор?

Ось така історія, малята. Вам розказали трохи не те.

А може, ви маєте склянку цукру?

За Джоном Сьєжкою. Переклад Івана Іщенка

1. Послухайте/прочитайте англійську народну казку про трьох поросят. Використовуючи діаграму Вена, порівняйте її та «Правдиву історію про трьох поросят».
2. Якими словами — назвами ознак можна описати героїв оповідання?
3. Що вам більше сподобалося — казка чи оповідання? Чому?
4. Яку версію подій ви вважаєте правдою? Чому? Чи можна перевірити правдивість версій? Як? Що є в оповіданні фактом, а що думкою?
5. Чи траплялося вам не погоджуватися із чиєюсь розповіддю про подію? Що робити, якщо є дві версії події?
6. Чому вовку Олесю не повірили? Чи повірили б, що він не хотів нікого вбивати, якби він був свинею?

ЗАПИТУЄМО І ВІДПОВІДАЄМО

1. Уявіть, що ви зустріли Великого Страшного Вовка і можете його про щось запитати. Запишіть запитання, які починаються словами **хто**, **як**, **навіщо** та ін. По черзі запитуйте одне одного і відповідайте від імені вовка.

НА ЗАХИСТ ДРУГА

І чому в казках, примовках
Вовк поганий дуже?
Ви не кривдьте вовка.
Ми із вовком дружим!
Він хороший — чесне слово!
І не хижий наче...
А що трохи іграшковий —
Ми йому пробачим...

Роман Скиба

А. Прочитайте. Що спільного у вірша й оповідання «Правдива історія про трьох поросят»?

Б. Спишіть спонукальне речення. Слово з м'яким приголосним поділіть для переносу.

В. Знайдіть і випишіть слова з протилежним значенням, що відповідають на питання *який?*. Підкресліть у них м'які приголосні.

2. Пригадайте українські народні казки, інші літературні твори чи мультфільми про вовка. Яким там зображується вовк? Як його називають? Продовжте речення:

Ми знаємо такі твори про вовка: «Вовк і семеро козенят», ...

3. Доповніть словосполучення назвами тварин. Вимовте назви тварин по буквах і по звуках.

Вірний, як...
Хитрий, як...
Прудкий, як...
Упертий, як...
Лінивий, як...

БУДОВА СЛОВА

Які слова називають спорідненими (спільнокореневими)?

1. Прочитайте. Доведіть, що кожна група слів — спільнокореневі.

Диво — дивний — дивувати.
Сад — садівник — садовий — садити.
Весна — весняний — веснянка.

2. Знайдіть споріднені слова. Запишіть їх групами. Виділіть корінь.

Трава, зима, гриб, дуб, їжак, грибний, зимувати, їжачок, травичка, дубок, їжачиха, травичка, трав'яний, дубище, грибочок, зимовий.

3. У кожному рядку знайдіть зайве. Поясніть свій вибір.

Сміливий, хоробрий, сміливець.
Ліс, лісу, лісовий.
Нудьга, сум, нудьгувати.
Мило, милуватися, милити.

4. Доберіть спільнокореневі слова із запропонованим коренем.

Буд — ..., дзвін — ..., мир — ..., мал — ... .

5. Запишіть з пам'яті. Позначте корінь у споріднених словах.

Січень січе, лютий лютує,
березень плаче, квітень квітує.

Федір Петров

6. Запишіть речення так, щоб вийшов текст. Підкресліть спільнокореневі слова.

1. Тарас дуже любить малиновий чай.
2. Ці ягоди назбирала і насушила Тарасова бабуся.
3. Тарас застудився.
4. Вона залила окопом сушену малину.
5. Мама заварила чай.

КОЛИ ПОТРІБНА ПОЛІЦІЯ?

Вже в Давньому Єгипті, понад дві тисячі років тому, була поліція. Бо і тоді люди прагнули жити в мирі та спокої.

Співробітники поліції охороняли кладовища, збирали податки та забезпечували законність і порядок.

І сьогодні поліцейські мають багато обов'язків. Саме вони приходять на допомогу, коли стається аварія на дорозі, крадіжка чи інший злочин.

Поліція має багато різних підрозділів. Найчастіше ми бачимо працівників Патрульної поліції України. Вони цілодобово підтримують порядок на наших вулицях, а також першими виїжджають на виклики за екстреним номером 102.

Патрульна поліція захищає права громадян та підтримує безпеку дорожнього руху. Також до складу Національної поліції України входять підрозділи кримінальної поліції, кіберполіції, поліції особливого призначення.

Спеціальні підрозділи поліції існували й у Давньому Єгипті. Там, наприклад, була спеціальна пустельна поліція, яка супроводжувала каравани та захищала подорожніх і купців від грабіжників.

1. Що робила поліція в Давньому Єгипті? Навіщо її створили?

2. Що роблять різні підрозділи Національної поліції України?

3. Які риси характеру, на вашу думку, необхідні поліцейському?

ПИШЕМО ПРАВИЛЬНО

ЧАСТИНИ МОВИ

Які частини мови ви знаєте? Як ви їх розпізнаєте?

1. Прочитайте останній абзац тексту «Коли потрібна поліція?». Заповніть таблицю.

іменник	прикметник	дієслово

2. Випишіть з тексту по два приклади назв істот і неістот.

Хто? …, … Що? …, …

3. Поясніть одне одному значення слів.

Прагнути, кримінальний, кіберполіція, караван, купець.

4. Поставте словосполучення в форму однини.

Жахливі аварії, екстрені номери, небезпечні злочини, спеціальні підрозділи.

5. Спишіть, змінюючи прикметник у дужках.

Правила (дорожній) рух, (кримінальний) поліція, (спеціальний пустельний) поліція, (важливий) професія.

6. Поєднайте слова за змістом за допомогою слів-помічників **за**, **від**, **у**.

Караван, пустеля. Стежити, порядок. Захищати, грабіжники.

7. Дайте письмову відповідь на запитання повними реченнями.

Де виникла поліція? Коли виникла поліція? Навіщо сьогодні потрібна поліція?

8. Спишіть, розкриваючи дужки.

Нарешті ми (до)їхали (до)міста.
Діти (з)робили літачка (з)паперу.
Корабель (від)плив (від)берега.
(На)дорозі велосипедист (на)їхав (на)гілку.

9. Спишіть, розкриваючи дужки і вставляючи букви.

Спеціал..ний, національ..ний, патрул..ний, обов..язок, краді..ка, у (д, Д)авн..ому (є, Є)гипті, бе(з)пека, с..огодні…

ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

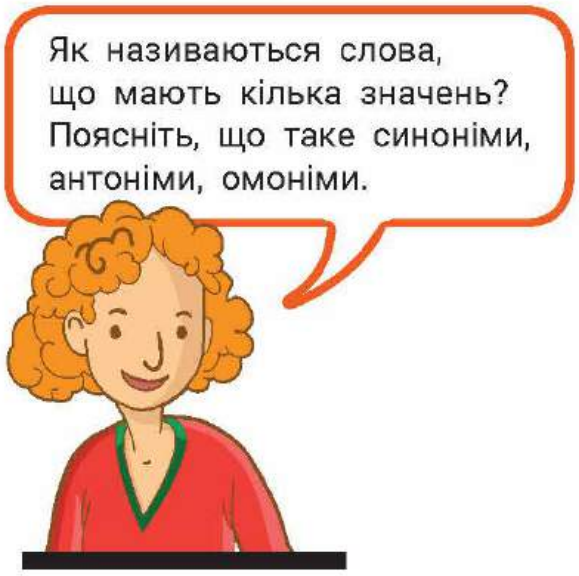

1. Прочитайте. Поясніть лексичне значення виділеного слова.

На вербі, на па́гіллі,
Білі-білі **котики**.
Доторкнуться лагідно
Лоскотливим дотиком,
Доторкнуться **котики**,
Білі, невеличкі,
До руки, до ротика,
До моєї щічки.

Наталя Забіла

2. Доберіть антоніми до слів.

Білі, лагідні.

3. Доберіть синоніми до слів.

Лагідний, невеличкий.

4. Спишіть речення, у яких багатозначне слово вжито в прямому значенні.

Хлопчик спускався в метро по ескалатору. Спускався тихо вечір. Місто прокидається. Тато прокидається о шостій.

5. Знайдіть в кожній групі зайве слово.

Лебідь, страус, качка, гуска. Озеро, ставок, калюжа, річка. Тетянка, Сергійко, учні, Миколка. Сонце, місяць, літо, зірка. Смородина, волошка, ромашка, мак. Жито, пшениця, хліб, овес, ячмінь.

6. Закінчіть речення. Підкресліть антоніми.

Чай гарячий, а морозиво … .
Взимку день короткий, а влітку … .
Вугілля чорне, а пух … .

ПРАВИЛА ПРАВОПИСУ

Пригадайте: коли потрібно писати слова з великої букви? Для чого призначений апостроф? Що показує знак м'якшення?

1. Прочитайте. Спишіть два речення, вибираючи потрібну букву з дужок.

Творцем літературної казки вважають (ф, Ф)ранцузького письменника (ш, Ш)арля (п, П)ерро. Завдяки йому до нас прийшли (ч, Ч)ервона (ш, Ш)апочка та (к, К)іт у чоботях.

Збирали народні казки брати (г, Г)рімм з (н, Н)імеччини. А (р, Р)усалонька Андерсена стала символом столиці (д, Д)анії — (к, К)опенгагена.

2. Запишіть імена та прізвища українських письменників — авторів казок.

3. Доберіть власні назви.

Вулиця ..., місто ..., село ..., річка ..., країна ..., планета ..., песик ..., котик ....

4. Спишіть, ставлячи, де потрібно, апостроф.

Бур..ян, бур..як, м..ята, м..яч, пір..їна, св..ято, солов..ї, черв..як, р..ясно, духм..яний.

5. Спишіть, ставлячи, де потрібно, знак м'якшення.

Пен..ок, пал..ці, пал..ка, кул..ка, гол..ка, мален..кий, дяд..ко, гал..ка, вітерець..

6. Поділіть слова для переносу.

Майка, лялька, сиджу, район, синього, близько, байка, сьомий, ґудзик.

ЧИТАЄМО ВІРШІ ПРО ЛІТО

ПЛЕЛО ВІНОЧОК ЛІТО

Плело віночок літо,
Сиділо і плело.
Межи волошок в житі,
Де зелено було.
Де гномики танцюють,
Дюймовочки — в квітках,
Де всі на світі чують,
Про що співає птах.
Про що шепочуть житу
Волошки голубі...
Сплело віночок літо,
Сплело, та не собі.
У сонячній долоні
Той піднесло вінок —
Подарувало доні
Для золотих казок.

Галина Кирпа

ХЛИПА ЛИПЕНЬ

Хлипа липень.
— Чом ти плачеш?
— Облітає з липи цвіт...
На стежині онде, бачиш,
На траві біля воріт.

Я кажу:
— На те ж і літо,
Губить квіти сад і ліс,
Насінинки замість квітів
На гілках повиснуть скрізь.

Хлипа липень:
— Цвіт розсипав...
Так старався, так я дбав...—
Хлипа липень, хлипа липень —
Дощик хлюпає між трав.

Андрій М'ястківський

ЛІТНІ ТУРБОТИ

Знаєш,
Скільки справ у літа?
Їх усі –
Не полічити!
Треба нам
Підсмажить спини,
Ніс убрати
В ластовиння,
Накупати нас
У річці
Наперед
На три сторіччя,
Та іще подарувати
Лісу й лугу
Буйні шати...
Словом, справ –
Не полічити!
Та найбільше
Треба літу,
Щоб зуміли
Я і ти
Набагато підрости!

Анатолій Костецький

1. Навіщо поети «оживляють» пори року та природні явища та об'єкти?

2. Які звуки повторюються у вірші «Хлипа липень»? Навіщо?

3. А які справи у вашого літа? Складіть список.

ЗМІСТ

V. Вартість і цінність
Будова слова

Астрід Ліндгрен. Товариство зі збуту вишень _____ 4
Форми слова. Закінчення _____ 6
Створюємо рекламу _____ 7
Астрід Ліндгрен. Як добре мати дідуся _____ 8
Форми слова і слова-помічники _____ 9
Споріднені слова. Корінь слова _____ 10
Корінь слова _____ 12
Форми слова та споріднені слова _____ 14
Як з'явилися гроші _____ 16
Мистецтво з бляшанки _____ 18

VI. Хочу, можу, треба
Іменник

Марина та Сергій Дяченки. Як шарфик захотів стати змією і що з того вийшло _____ 20
Частини мови _____ 22
Іменник _____ 23
Ірена Карпа. Луї та його монстри _____ 24
Істоти і неістоти _____ 26
Марина та Сергій Дяченки. Водогін-музикант _____ 27
Лариса Денисенко. Псяки-усміхаки, любляки, відчайдухи, жаднюги, вередуни, впертюхи: дещо про цуциків і людей _____ 28
Один – багато _____ 30
Власні назви _____ 31
Карта погоди _____ 32
Ліз Пічон. Чудові відмовки _____ 34
Девід Вольямс. Сміттєстрахіття _____ 36
Тематичні групи слів _____ 38

VII. Ідеї, винаходи, відкриття
Прикметник

Прикметник _____ 39
Як роблять олівці _____ 40
Роль прикметників _____ 42
Олександр Копиленко. Кріт-неборака _____ 44
Віталій Кириченко. Тільник _____ 46
Досліджуємо прикметники _____ 47
Юхим Чеповецький. Як я допомагаю Петрику робити уроки _____ 48
Окуляри на всі випадки _____ 50
Вчимося порівнювати _____ 52

VIII. Рух і час
Дієслово

Дієслово ____ 53
Описуємо свій день ____ 54
Звуконаслідування ____ 55
Помічники пілотів: сигнальники ____ 56
Описуємо порядок дій ____ 58
Записуємо рецепти ____ 60
Складаємо рецепти ____ 61
Складаємо розповідь ____ 62
Читаємо вірші про весну ____ 64
Ірина Андріанова. Міра для часу ____ 66
Вивчаємо календар ____ 67
Котра година? Наталя Забіла. Годинник ____ 68
Наталія Чуб. Подорож листочка ____ 70
Галина Вдовиченко. Чорна-чорна курка ____ 72
Досліджуємо мову твору ____ 73

IX. Все пов'язано з усім
Повторення

Досліджуємо газету ____ 76
Повторюємо в кінці року. Текст ____ 79
Ніколаус Гайдельбах, Франц Голер.
Прекрасний принц ____ 80
Речення ____ 82
Звуки і букви ____ 83
Джон Сьєжка. Правдива історія про трьох поросят ____ 84
Запитуємо і відповідаємо ____ 86
Будова слова ____ 87
Коли потрібна поліція? ____ 88
Частини мови ____ 89
Значення слова ____ 90
Правила правопису ____ 91
Читаємо вірші про літо.
Галина Кирпа. Плело віночок літо.
Андрій М'ястківський. Хлипа липень.
Анатолій Костецький. Літні турботи ____ 92

Навчальне видання

Іщенко Олена Леонідівна
Логачевська Світлана Панасівна

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 2 класу

закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.
Ілюстративний матеріал підручника використано відповідно до умов стандартної ліцензії shutterstock.com

Відповідальна за випуск О. О. Бородіна

Підп. до друку 08.05.2019. Формат 84×108/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 10,08. Обл.-вид. арк. 8,30.
Наклад 17 726 пр. Зам.

Видавництво «Літера ЛТД».
Україна, 03057, м. Київ, вул. Нестерова, 3, оф. 508.
Тел. Для довідок: (044) 456-40-21.
Свідоцтво про реєстрацію № 923 від 22.05.2002 р.
Віддруковано у ТОВ «Фактор-Друк».
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51, тел. (057) 717-51-85.